

Appius och Virginia

Appius och Virginia

tragedi i fem akter efter John Webster

av Christian Lanciai (2008)

Personerna (i den ordning de framträda):

Minutius
liktorer
Oppius
Appius
två kusiner
Marcus Clodius
Numitorius
Icilius
Virginia
Virginus, hennes far
soldater
Valerius
Horatius
Virginias amma
Virginias narr
tjänare
en advokat
en tribun

Handlingen äger rum i Rom och dess provinser 451-449 f.Kr.

Copyright © C. Lanciai 2008

Appius och Virginia

Akt I scen 1

Minutius Är Appius kommen, så att vi kan meddela honom senatens beslut?

liktor Han är, Minutius, och kommer när som helst.

Oppius Nämnde du för honom att vårt ärende gäller senatens beslut?

liktor Det gjorde jag, och här är han.

(Appius inkommer med två kusiner och Marcus Clodius.)

Appius Mina herrar, ert ärende?

Minutius Senaten hälsar dig, Appius, och ber oss framföra att du valts till decemvir.

Appius Fjärran vare det från en så ringa man som jag att aspirera på en sådan titel och ett sådant ansvar, som ju kräver högsta rang och bästa blod i Rom. En som sätts att föra rodret för vårt välde måste vara djupt ordentligt insatt i vår tid, dess stämningar och politiken, och jag ber er därför hellre välja någon annan. Jag är inte värdig.

Oppius Du måste ju förstå, att vad senaten nu beslutat inte är förhandlingsbart. Du kan ej säga nej därtill av ens några privata skäl. Du har blott två val: antingen att

acceptera denna äras utmärkelses ansvar eller genast lämna Rom i ärelös förvisning. Vi ger dig ett ögonblick att övertänka detta. Låt oss lämna honom ensam för att sansa sig. Liktorer, utgå! (*går med Minutius och liktorerna*)

kusin 1 Du kan ej refusera en så ärorik utmärkelse.

kusin 2 Betänk, hur du i sådan ställning kan befrämja din familj och hela släkten! Vi kan ej gå med på att du tackar nej. Det vore idioti. Hur skall väl då familjen reagera?

Appius Landsförvisad! Vänta här ett ögonblick, kusiner. – Marcus!

Clodius Ja.

Appius Vad tycker du om dessa vändningar?

Clodius Jag måste protestera som dina kusiner. Jag var nästan rädd senaten skulle acceptera din stupida vägran. Hela släkten väntar sig av dig att du ej skall svika dem.

Appius De vågar hota mig och ställa villkor! Acceptera eller lämna Rom! Det är ett ultimatum! Skratta då, min gode Marcus Clodius. Tror du inte att jag strävat, arbetat och hoppats just på detta? All politik är blott teater. Gör dig till, och du skall lyckas. "Märk hans ödmjukhet," så säger de, "hur fri han är från ambitioner, han är rädd för att förhäva sig," hur kunde de då annat än erbjuda mig det högsta ansvaret? Tror du ej att jag har legat sömnlös för det här momentet, tror du inte jag har sktit blod av nervositet, hur tror du inte jag har oroat mig för denna dagen? Om de ignorerat mig, så hade min melankoli för resten av mitt liv förblivit obotlig.

Clodius Jag tror att senatorerna nu kommer åter.

Minutius Appius, ditt svar?

Appius Att lyda, mina herrar, och att tänka väl är två helt olika saker. Naturen lär en lyda, men att härska lär man endast genom lång erfarenhet. Aldrig fanns det härskare och myndigheter utan långa mörka skuggor. Den som upphöjs kan blott räkna med förföljelse av avunden så länge som han står i utsatt ställning. Jag har tvekat allvarligt emellan statsansvarets prövningar och landsförvisningens extrema ensamhet och ödslighet, och jag har gjort mitt val. (*till kusinerna*) Mina vänner, jag beklagar att mitt öde blir exilen av ren plikt och för vår stats allmänna bästa. Här skiljs våra vägar, och vi kan ej mera stå varandra nära såsom vänner. Därför bjuder jag er nu farväl.

kusin 1 Du vägrar?

Appius Jag måste ge mig ut på ovisshetens bana full av faror och av fruktan för att slösa bort min tid i svett och i den mörka nattens ensamhets kontemplationer, skild från släkt och vänner och förvisad från mig själv, ty jag tar på mig denna ansvarsbörda.

Minutius Ädle Appius, må gudarna ledsaga dig. Liktorer, krön honom med ämbetsmanteln! (*Dessa gör så.*)

kusin 2 Du skrämde nästan slag på oss.

Appius Dock drev jag inte med er, ty allt vad jag sade var förvisso sant. Det ämbete jag nu inträder i förvägrar mig socialt liv, umgänge och nöjen, för att ge mig gråa hår i stället, oro och bekymmer utan tal och ändlösa problem och resor i hjärngymnastikens krävande långsamma mödosamma fordon, varvid jag, för att rätt sköta tjänsten och utverka saklig rättvisa i ofelbar omutlighet, jag ej kan tänka på familj, kusiner, släkt och mina vänner. Jag får hädanefter bara känna er igenom era dygder eller brott, som jag som domare då måste döma och bestraffa. Därför ber jag er farväl. Här slutar våra privata angelägenheter.

kusin 1 Vem kunde tro det? Han är som förvandlad till en annan människa. Jag är besviken. Så kan vem som helst för att han får en ställning bli odrägligt stolt och högfärdig.

Appius (struntar i kusinerna) Nu till våra plikter. Minutius, vårt fälttåg mot Algidon går illa, när armén nu måste gå i vinterkvarter. De saknar mat och bränsle. Vi måste

genast åtgärda situationen och få soldaterna på andra tankar än myteri och upprorsanda.

Minutius Vi skall genast ta i tu med saken. Förnödenheter är på väg.

Appius Farväl, Minutius. Lycka till. Se till att denna seger genomförs som alla andra.

Minutius Vi skall nog klara det trots allt. (*De skiljs.*)

Scen 2. Virginius hus.

Numitorius Välkommen, käre Icilius! Känn dig fri och helt som hemma här, ty din uppvaktning av min brorsdotter och dina äkta känslor är besvarade av hennes. Det finns ingen man i hela Rom som är så värdig att bli hennes kavaljer som du.

Icilius Ni gör mig bättre än jag är, men jag tar det som en utmaning och skall försöka leva upp till era förväntningar. Här är min helgedom (*tar Virginias hand*) vars hand jag tar för att i ömhet dyrka och försöka bli vad hon förtjänar.

Virginia Nu är det ni som smickrar. Sätt mig ej på någon piedestal, och gör er ej en glittrig glansbild av mig, ty när bröllopet är över och jag avlägger min brudstass är jag blott mig själv och ingenting utöver vad som är därunder.

Icilius Så överglänsar alltid damerna de gentlemän som vågar utmana dem i rena komplimanger.

(*En tjänare kommer in och viskar upprört i Icilius öra.*)

Numitorius Vad är det? Vad står på?

Icilius Er bror Virginius har plötsligt kommit åter från sitt fälttåg eländig i svett och smuts, förklädd och flydd från någon kris i hären, åtföljd av en skara som vill veta mera, både hyllande hans återkomst och fruktande dess konsekvenser. Ryktet går om något myteri.

Virginia Då drar jag mig tillbaka, ty det här betyder blott ensidigt manliga affärer. (*ursäktar sig.*)

Numitorius Rätt så, min flicka. (*Hon går.*) Vad mera?

Icilius Hästen hans var blodig av hans sporrar och alldeles skummande av stress, som om den skulle störta när som helst, och han begav sig genast skyndsamt till senaten utan att ens hälsa på bekanta eller vänner eller komma hem emellan.

Numitorius Då är det kris. Må gudarna bevara oss. Låt oss själva skynda till senaten och få veta hur nära faran är som hotar oss. (*De går.*)

Scen 3. Appius och Clodius.

Appius Lämna mig i fred.

Clodius Vad är det? Jag har aldrig sett dig sådan förut.

Appius Jag brottas med mig själv och har problem. Jag slits i tu av inre obotliga konflikter. Jag kan inte visa mig för någon.

Clodius Tur då att jag finns, som kan bevara alla dina hemligheter.

Appius Kan jag lita på dig?

Clodius Naturligtvis.

Appius Så hör då min bekännelse. Jag är kär.

Clodius Ha-ha-ha! (*skrattar*)

Appius Tar du det så lätt? Mitt hjärta sviktar, jag är i upplösningstillstånd, jag har ingen mark mer under mina fötter, och jag brinner och förtärs till kropp och själ! Och du bara skrattar.

Clodius Nej, jag bara ler och deltar i ditt dilemma, att du känner hur du blott är en dödlig människa med helt naturliga begränsningar, och att du barnsligt plågar dig därför, som en omogen nyförälskad yngling, och ser inte själv att det finns ingenting

som hindrar dig. Vem kan väl motstå dig i all din härlighet och din nyvunna ställning? Du är oantastlig! Det är bara att ta för sig! Låt mig gå emellan, om du blygs för vad du känner. Ge mig pengar och mandat att gilja till och köpa henne, och hon kan ej säga nej. Så enkelt är det.

Appius Det är inte vem som helst. Det är den dygdiga Virginia.

Clodius Virginia, dotter till Virginius?

Appius Ja.

Clodius Han är ju upptagen i kriget utomlands. Det blir ett lätt parti. Gör så här. Undanhåll betalningen tills vidare till hären, så blir Virginius utan myndighet och vapen medan då soldaterna i stället riktar sina emot honom. Dottern tvingas söka tröst hos vem som helst, och vem kan bättre hjälpa henne då än du? Så får du fadern också på din sida. Annars kan du lugnt belägra jungfrutornet med din myndighet och makt.

Appius Då ger jag dig i uppdrag att genast sätta i gång. Jag ger dig alla befogenheter.

(*Valerius in.*)

Valerius Decemvirus Appius, senaten kräver omgående din närvaro. Gamle Virginius kräver omedelbara åtgärder för att rädda hären.

Appius Jag kommer genast. Clodius, ge dig av. (*följer Valerius.*)

Scen 4. Senaten.

Oppius Vi kallade på dig för brådskannde dryftande av krisen med hären vid Algidon.

Appius Låt oss genast avhandla saken. Låt oss höra Virginius föra härens talan.

Oppius Sjung ut, Virginius!

Virginius Vad sysslar ni med egentligen, herrar senatorer, som håller inne med härens lön och inte skickar den förnödenheter så att den kan leva? I tre månader har vi kämpat utan sold, vår utrustning är i trasor och flisor, och vi har snart inga vapen kvar. Vad menar ni? Är det meningen att vi skall slåss som tiggare, att Rom skall ha en tiggarmé? Vad har vi decemvirer till? Jag ber er för Roms skull att inte låta Roms tappreste här svälta ihjäl! Här har ni ju ändå mat och medel tillräckligt!

Appius Skall jag svara soldaten, senatorer?

Oppius För du Roms talan.

Appius Vi sitter inte här för att bli kommenderade. Vi kommenderar. Armén är helt och hållet avhängig oss, och vi bestämmer vad den skall göra, och vi upplöser den när den inte längre behövs. Ni skall tids nog få era förnödenheter, men till dess måste ni ge er till tåls och lyda blint och strida med de medel och krafter ni alltid har kvar. Rom har alltid krafter över men måste ta hänsyn till ekonomin för att alls överleva.

Virginius Men vi svälter! En kämpande armé kan inte kämpa! Är inte ni Roms högsta styrande organ? Var kan vi klaga om inte här? Var kan vi få hjälp om inte av er? Jag varnar er – om ni inte undsätter armén kan det bli värre med myteri och farsoter, anarki och upplösning, och ni har sedan bara en armé av desertörer. Det går inte. Ni måste göra något.

Appius Vi skall, men inte för att du ber om det, utan för att vi vill det.

Virginius Jag önskar du var med oss i vårt läger, Appius, så att du själv kunde få myteristerna på bättre tankar. Vill ni göra oss till hundar och vägra oss ben? Är det er mening att lämna landet försvarslöst? Låt då utländska fanatiker och barbarer invadera det bäst de vill och ta över det, och låt dem jaga er senatorer genom Roms gator i blodigt gatlopp som färgar gatorna röda av stinkande sås, så får ni se vad ett slagfält är och hur Rom blir ett sådant i ruiner utan armé! Då tar fienderna över statskassan i stället. Är det det ni vill åstadkomma med att vägra oss sold? Er politik

blir då till en självförruttnande sjukdom som bara kan botas genom Roms likvidering.

Appius Ditt tal är för starkt.

Virginus Fattar ni vad jag talar om?

Appius Ja, det gör vi.

Virginus Och vägrar ändå hjälpa oss?

Appius Nej.

Virginus När får vi hjälp?

Appius Med det snaraste.

Virginus När är det?

Appius Snart.

Virginus Snart! När så många av de tappreste redan offrats förgäves! När? Snart, så fort hela hären upplöst sig i oordning och gått under!

Appius Det räcker, *Virginus*.

Oppius Respektera decemvirernas myndighet, *Virginus*, och ge dig till tåls. Hjälp skall sändas så snart den hinner.

Appius Ärendet är avslutat! Senaten ajourneras! (*Alla bryter upp.*)

Virginus Får jag inget vettigare svar?

Appius Gå hem, *Virginus*. (*Alla går utom Virginus.*)

Virginus Och sådana uppsvällda putmagar skall man lyda och tjäna! Vi försvarar deras land och bygger upp deras makt, medan de bara bekvämar sig och blir slappa och har ingen aning om verkligheten! Skall jag då ta av mina egna medel för att förhindra att Roms bästa armé upplöses? Ack, så får de bästa männen den sämsta lönen, medan frukten av deras självuppföringar stannar i de sämstas fickor.

(*Numitorius, Icilius, Valerius och Virginia in.*)

Numitorius Där är du! Varför kommer du inte hem? Din dotter väntar på dig med middagen och ditt hem ställt i ordning!

Virginus Ack, jag måste gräla med senaten först. De förstår inte vad de gör och vilken fara Rom svävar i. Det är som att tala inför ekande tomma stenvägg.

Virginia (*knäböjer för sin far*) Välkommen hem, far. Du är den enda sanna klippan för oss alla, för armén som för Rom som för ditt hem.

Virginus Res dig, barn. Min bror, hon är min enda rikedom. Jag hör, *Icilius*, att du är på väg att bli en son för mig. Jag är glad att hon har valt dig, då din duglighet alltid varit uppenbar. Allting rekommenderar dig och allra mest min dotters ögon för dig.

Icilius Min blivande fader, vi kom särskilt just för att pressa på att vårt kontrakt må genomföras.

Virginus Då kallar jag er alla här närvarande till vittnen. Härmed uppger jag min ensamrätt till min dotter men icke för det min faderskärlek. Den uppger jag aldrig, då den föddes med henne för att ständigt förkovras så länge jag lever.

Numitorius *Icilius*, hon är din. Var våra vittnen, mina herrar, till denna oupplösliga förlovning.

Valerius Jag önskar nästan jag vore lika lyckligt lottad, men Rom kan bara ha en *Virginia*.

Virginia Jag är min faders dotter, och han förblir min högsta lag och vilja.

Numitorius Broder, detta kräver en fest. Låt mig få bjuda till den i mitt hus, så kan vi denna natt ha lite roligt.

Virginus Jag beklagar, bror, men jag måste lämna er. Min häst väntar otåligt på mig. Jag måste tillbaka till armén. Den väntar otåligt på besked.

Numitorius I natt?

Virginus Jag är van vid nattridning i månsken, och hästen finner vägen och travar aldrig fel. Jag kan inte stanna. Armén besjålas av en myteristämning, och jag måste snarast lugna den. Minsta dröjsmål kan bli ödesdigert.

Valerius Men du har ju precis kommit!

Virginius Och stannat alltför länge. Rom kräver det. Det kan annars få betala dyrt för att det snålat in på försvaret. Farväl, mina vänner och käraste. Jag måste genast iväg. (*avviker*)

Numitorius Jag förstår inte senaten. Visst måste ju armén underhållas. Annars har vi ingen armé och inget Rom.

Valerius Det måste vara kortslutning någonstans.

Icilius Vi måste fira vår förlovning ändå, Virginia, och ännu mer när han kommer tillbaka.

Virginia Vi skall fira det så länge vi lever.

Akt II scen 1.

Virginia Varför är man mera ensam när man har ett stadigt sällskap och det sällskapet är borta, än när man är ensamstående som jungfru, fri och ledig? Jag behöver sällskap då mitt kärlekssällskap tagit ledigt, mer än om jag varit ensam.

tjänarinna Marcus Clodius är här och ber om företräde.

Virginia Marcus Clodius? Vad vill han?

tjänarinnan Jag tror han kommer sänd av någon.

Virginia Visa honom in till mig. Det kanske är Icilius.

Clodius (kommer in) Låt mig inte störa, men jag kommer sänd med enbart hederliga avsikter.

Virginia Det tror jag nog, om ni är sänd med bud från den jag tror.

Clodius Jag kommer med presenter och med löften från en som blott vill er väl.

Virginia Jag tackar för presenterna. Vad ger han mig för nya löften?

Clodius Han lider av er och kan inte sova då hans lidelse för er förföljer honom. Han blir inte kvitt er och ber er om misskund och barmhärtighet för att han ej kan låta bli att älska er.

Virginia Så sinnlig plåga har han icke uttryckt förut. Vi är inte gifta ännu, och han göre sig ej mer besvär än vad anständigt är förrän vi är ordentligt gifta.

Clodius Ack, han kan ej vänta på den dagen! Kan jag likväl ge honom en smula hopp?

Virginia Han vet väl redan att vi är av ödet sammanlänkade? Jag hoppas verkligen vi talar om en och den samma människan. Ni kommer väl från min Icilius?

Clodius En sådan enkel vanlig man? Nej, bättre upp! Den som bett mig förmedla sina känslor för er står på toppen och kan ge er hela Rom och ämnar göra det. Er skönhet kan bli hela Roms om han får lägga Rom för era fötter. Ni kan därmed kommendera hela världen genom Roms arméer och så innebära högre lycka för vårt Rom och världen än vad någonsin er vänskap med Icilius kan leda till.

Virginia Vems kopplare är ni?

Clodius Han är för blygsam själv och känslig i sin innerliga kärlek för att våga uppenbara den personligen, men jag försäkrar er att Appius har enbart hederliga avsikter.

Virginia Då tog jag fel. Jag ber om ursäkt. Behåll presenterna. Hälsa den som sänt er, att min trolovade fästman har långt mera hederliga avsikter än hans myndigaste höghet, som blott lider av högst temporära sinnliga begär och självbedrägeribesvär, som han nog enklast kan kurera genom sina plikter i Roms angelägenheter, krig och politik. Jag har ej något med honom att göra, medan jag är redan ett med den jag känner, min trolovade Icilius. Vi har redan vuxit fast in i varandra, och vi ämnar göra så för alltid. Det var allt. Adjö, min bäste Marcus Clodius. (*går*)

Clodius Det var ett snöpligt slut på friarstråten. Jag har ingen annan jag kan erbjuda åt Appius, och den härs blott alltför övertydliga avvisning kan jag inte heller lägga fram för honom. Vi får pröva andra mera diplomatiska och sluga vägar. (*går*)

Scen 2. Soldatlägret.

soldat 1 Något nytt om Virginius? Kommer han tillbaka?
soldat 2 Intet nytt.
soldat 1 Skall vi då tåla att bli utsvultna av en nonchalant regering som behandlar oss som om vi inte existerade?
soldat 3 Soldater, bröder, låt oss dra våra svärd medan vi ännu orkar använda dem.
soldat 1 Det faller sig nästan naturligt. Vi har nästan ingenting annat att göra.
Minutius (uppträder) Tillhör ni Virginius regemente?
alla Ja.
soldat 1 Det är vi det.
Minutius Varför svärmar ni oroligt omkring utan ordning? Har ni inget kommando längre? Ert lösa konfererande utan översyn luktar nästan myteri.
soldat 1 Soldater, skall jag anföra vår rättmätiga klagan?
alla Gör det, och högt!
soldat 1 Då ber jag att få framföra...
Minutius Håll inne med dina klagomål. Jag är inte här för att lyssna till dem.
soldat 1 Herr senator, ni är så illa tvungen, nu när ni är här och själv kan se med egna ögon hur illa vi har farit utan lön och utan underhåll. Jag varnar er, om ni försöker avvika och svika oss är ert liv inte mycket värt.
Minutius Nåväl, sjung ut, som ledare för missnöjet.
soldat 1 Jag är varken general eller officer men delar alla menigas umbäranden, får sova kallt och frysa varje natt utan täcken, får slåss med rostiga och odugliga vapen haltande och vacklande, då den enda maten som vi får är vattnig soppa, vattnig gröt som värmts upp många gånger och annan sådan sörpa, mestadels begagnad mat, färdigtuggad och nästan en gång redan utspydd. Hur kan vi hålla fienderna stängna under sådana förhållanden? Vi kan ju knappast stå på benen!
Minutius Hotar ni att lägga av? Eller hotar ni med myteri?
alla Lyssna, herre! Hör honom till slut!
Minutius Jag förstår nog vad han menar, men lyssna nu till mig!
soldat 1 Vår moder Rom har blivit som en elak styvmoder för oss, som svälter oss och ändå kräver att vi skall försvara henne utan mat i kroppen!
Minutius Virginius har uppträtt hos oss och med svada fört er talan för att lätta era bördor.
soldat 1 Vi har inte märkt att de har blivit lättare.
alla Ingenting har hänt!
soldat 1 Ni har hållit kvar honom för att hindra honom från att återkomma till oss! Ni har kanske pensionerat honom, då han har åldern inne, och han har kanske funnit sig i det och tvagit sina händer!
Minutius Ni misstror er kanske bästa general!
alla Den bästa! Och ni vill inte släppa honom till oss!
soldat 1 Skall jag säga som det är? Ni snålar in på utgifter för krigsmaskiner, svärd och rustningar och hästar för att själva göda er, medan vi får offra livet för er snålhet!
alla Så är det! Ni vet inte vad ni gör!
Minutius På min ära, mina vänner, jag väntar varje ögonblick Virginius hit.
soldat 1 Om någonsin han återkommer utan någonting att komma med, så skall vi lyncha honom bara för att visa er hur ni behandlar er armé. Och därefter tar vi hand om de som svek honom och som stod över honom. Sedan tar vi hand om hela Rom och lämnar det åt kråkorna och gamarna, så får ni er ett eget slagfält, så ni fattar vad det handlar om, och dessutom ett färdigt gravfält.
Minutius Se, han kommer! Virginius är här! (*Virginius kommer med Valerius.*)
Virginius, du går inte säker här. Ta dig i akt. Soldaterna är inte blott på myterihumör men dessutom på lynchhumör. De verkar farligare än normala fiender.

Virginius Men det är mina trupper!
Minutius Men de är desperata. Det är bäst du sätter av till häst.
Virginius Min herre, jag har aldrig flytt från någon strid så länge jag har varit militär och ämnar ännu mindre göra det om det är mina trupper som gör myteri mot mig. Var är min löjtnant?
Valerius Här, min general.
Virginius Ge order om givakt och uppställning.
Valerius Vad menar ni?
Virginius Jag tolererar inte insubordination, varken från dig eller från några soldater. Ge ordern bums om uppställning.
Valerius Uppställning, soldater!
(Dessa lyder motvilligt och långsamt, trötta och sjuka.)
Virginius Är det så att ni vill göra myteri?
soldat 3 Inte jag.
Virginius Har du tappat sugen, förrädare?
soldat 4 Det gudarna förbjude, general.
Virginius Eller skyller ni på magen? Är det gallan? Är ni kanske sjösjuka? Kräks då, era kräk, och få det gjort!
soldat 5 Min general, jag dör då helst för era fötter.
Virginius Ni är väl inte fega, latmaskar? Ni kan väl slåss fortfarande? Ni har väl ej förlorat geisten? Ni vet väl än hur vapen sköts? Ni är väl inga harar eller fruntimmer? Ni vet väl vad ni lever för? Ni ser väl krigaryrket ännu som en manlig, hederlig och präktig sport?
soldat 1 De har ingenting att andraga mot er, herr general.
Virginius Så de blev flata nu, när någon ruskade liv i dem med en uppsträckning och läxa? Det vet väl jag, att vem som helst kan slåss och dö för Rom förutan både mat och utrustning och lemmar, om han känner för det och har någon ringaste moralisk kraft som sporrar honom. Allt är möjligt. Ni kan åstadkomma vad som helst, soldater!
alla Ja!
Virginius Ge order om givakt och spjut för fot!
Valerius Giv akt och spjut för fot!
(Alla lyder genast.)
Virginius (till Minutius) Se, min gode herr senator, dessa är ej några myterister. Dessa är Roms tjänare och ryggrad, lydiga soldater, enkla hederliga män, som endast bad om någonting att leva för och slåss för, vilket ju är deras yrke. Rom och er regering tycktes undanhålla just det viktigaste: saken, ledningen, moralen. Nu har de visat att de ändå håller som soldater. Ner med vapnen! Lediga! Nu kan ni slåss, när jag står här och gisslar er, odugliga slashasar och pirater, gangsters och lösdrivare och oförbätterliga odågor, som bara duger något till om någon kommenderar er!
Minutius Virginius, det är en märkvärdig förvandling du har utsatt hären för som genom något av magi.
Virginius Det viktigaste återstår. Nå, kan ni slåss, soldater? När marscherar ni? Är ni slagfärdiga i natt?
soldat 1 Min general, vi svälter gärna och vi stupar förrän vi ger upp och sviker er, vår general.
Minutius Jag kan ej se den ringaste anledning till att ni ej skulle fortsätta anföras av era trupper och behålla ert kommando.
Virginius Återstår då bara det konkreta. Jag har utverkat från Roms senat utfästelser om mat, förråd, förnödenheter och utrustningar tillräckligt för ett år, och decemviren Appius har själv gått i god för det. När väl jag fått i gång dem var de alldeles otroligt effektiva i sin snabbhet, som en yrvaken soldat som väcks med en spann isigt vatten.

alla (jublar)

Virginius Och dessutom en extra gyllene dusör åt var och en, men ingen vet än när den kan bli utbetalad (*Alla fortsätter jubla.*)

Minutius Och för er själv? Vad lovades åt er för egen del?

Virginius Jag är ej den som ber om något för mig själv. Men jag blev väl behandlad slutligen, man visade mig äntligen respekt, och många senatorer erbjöd mig sitt säte. Och ett kan jag försäkra er, soldater: ni kan inte ana, när ni vandrat upp till halsen i ert eget och i andras blod, hur väl mottagna ni skall sedan bli i Rom som dyrkade och åtråvärda hjältar! (*Alla jublar igen.*)

Minutius Det är gott och väl. Må således de provisioner jag har med mig nu bli jämnt fördelade bland regementena.

Virginius Må så ske. Låt sedan alla gå i lugn ro i sina tält för att få sova gott som omväxling och snygga upp sig, städa och få hela lägret i god ordning, som det anstår Roms mest respektabla här!

Scen 3. Appius hus.

Clodius Petitionärer hela dagen! Att de bara orkar! Och vilka idioter! De fattar inte, att varje petition är dömd från början vad den än innehåller och läses knappast. Så är det ju med allt som skrives: med ju större flit och möda det författas, desto mindre läses det, desto säkrare hamnar det i papperskorgen. Nå, här kommer nu en petition för mycket.

Icilius Jag söker hans nåd Appius.

Clodius (för sig själv) Icilius! Virginias trolovade!

Icilius Ni tycks ej ha uppfattat min begäran. Jag söker Appius.

Clodius Han är upptagen med skrivbordsarbete.

Icilius Det hjälps inte. Jag måste få se honom.

Clodius Vänta ett ögonblick. Jag skall se om han kan göra sig ledig.

(för sig själv) Icilius! Mätte hon inte ha skvallrat för honom! (*går*)

Icilius (ensam) Vänta! Alla juridiska ärenden handlar bara om väntan, och de flesta får vänta i evighet på någon rättvisa.

Clodius (tillbaka) Må alla andra petitionärer skingras och gå hem. Decemvir Appius vill behandla ditt ärende privat framom alla andra, som komplimang till dig, Icilius.

Icilius Särbehandling?

Clodius Se det positivt.

Icilius Jag hoppas det och tackar.

Clodius Här kommer mannen.

(Appius gör entré.)

Appius Du behövs inte, Marcus Clodius. Det räcker med Icilius och mig. Nå, Icilius, ditt ärende?

Icilius Kan jag tala fritt?

Appius En domares öron skall tåla vad som helst.

Icilius Och vi är säkert ostörda?

Appius Vi kan inte bli mera ostörda. Clodius!

Clodius (återkommer) Vad behagar decemvir Appius?

Appius En stol åt klienten här. Sedan kan du gå. Sitt, Icilius. Vi brukar inte visa våra klienter sådan hänsyn, men för dig gör vi ett undantag. Nå, min gode Icilius?

Icilius Jag ber om nåd för vår armé och Virginius kontingent.

Appius Vad angår dig allmän välfärd?

Icilius Därigenom, att Virginius numera är min svärfar. Han har offrat allt för armén. I brist på underhåll från staten har han betalat den ur egen ficka, förplägat

den, nödtorftigt upprustat den, och allt för Rom ur egen ficka, så att han nästan ruinerat sig och därmed även förbrukat Virginias hemgift.

Appius Svaret på din förelagda problematik är följande, *Icilius*. Vi har ingenting att göra med armén. Det är finansdepartementet som reglerar dess utgifter, medan vi bara är statens jurisdiktion. Vi kan tillråda och förespråka men ej kommendera och befalla. Men det förvånar mig, att en så begåvad och lovande ung man som du skulle alliera dig med en sådan familj, som är som att binda sig vid ett ruttnande fallande träd, som vid sitt fall måste dra dig med sig och förbruka all din kraft och resurser för att du stöttat deras ruttenhet. Ta råd från mig och lämna det störtande huset, som du kan krossas av, och alliera dig i stället med mitt, vars marmorgrunder är gjorda för att bestå. Glöm den där tiggardottern Virginia, vars hemgift jag kan ersätta trefalt och tiofalt, om du går i lag med mig. Jag kan främja dig, om du lyder mig. Vad ler du åt, *Icilius*?

Icilius Min herre, tror ni att ni med statens frugala medel kan lova mig en tredubbel hemgift när ni vägrat armén dess småslantar? Jag tror er inte förrän ni givit *Virginus* vad ni lovat, och när den obalansen är reglerad kan jag börja tro er om något gott.

Appius Ni tackar nej till mitt förslag och råd till er förkovran?

Icilius I Virginias namn måste jag göra det.

Appius Varför i Virginias?

Icilius Tror ni inte att jag genomskådat er, *Appius*? Tror ni jag är dum? Ni vågar försöka köpa mig med några lösa löften bara för att lura mig på min lön och mitt guld, som ni lurat hela armén på dess lön, jag vet inte varför, kanske för *Virginus* skull, som står i vägen för er. För detta svälter hans soldater, och själva Rom bävar inför konsekvenserna. Er högra hand tycks inte veta vad er vänstra gör.

Appius Anklagar ni mig för fuffens?

Icilius Inte bara fuffens utan rena snuskigheter. Era brev till Virginia är i mina händer, och varenda gåva ni sänt henne har jag fått ta hand om. Men oroa er inte. Jag tänker inte skandalisera er. Jag vill bara hamra in era egna oegentligheter i era öron.

Appius Du ser hur tålmodigt jag uppbär din svada.

Icilius Och jag söker ingen hämnd.

Appius Har du mera att säga?

Icilius Vänta er inte några eftergifter från min sida. Jag delar aldrig Virginias kärlek med någon.

Appius Det behöver du inte.

Icilius Nej, det tänker jag inte.

Appius Jag tror dig och tar dig på orden.

Icilius Hon är min, och jag skall skydda henne mot varje tänkbart helvete på jorden inklusive alla tänkbara intriger från lömska maktutövare.

Appius Är du färdig?

Icilius Jag har sagt mitt.

Appius Vill du låta mig tala emellan?

Icilius Var så god.

Appius Du har dragit förhastade slutsatser och riskerar att gå för hårt fram. Om jag önskade dig väl och erbjöd dig mitt stöd, kan du fördöma mig för det? Beträffande Virginia står vi långt från henne och har ingen tanke på att gå emellan er, om det var det du trodde. Beträffande de brev och presenter du nämner, så förnekar vi dem. Om någon i mitt namn haft fräckheten att gilja till din Virginia, skall då vi belastas för det? *Icilius*, jag ger dig åtminstone min hand, om du vill ta emot den. Jag överser med din överilning och glömmer den. Låt oss hädanefter vara vänner, och tänk inte sämre om mig för att jag ville vara din vän. Beträffande din förbön för *Virginus*, kom tillbaka om några dagar, och situationen har kanske löst sig.

Icilius Du förnekar alltså allt och betraktar mina stipulationer som överdrifter från en förälskad yngling som skenar iväg med sig själv? Och du lämnar dörren öppen som om ingenting hänt. Nåväl, jag kanske gick för långt. Jag ber om ursäkt för eventuella övertramp.

Appius Acceperas utan krus, *Icilius*.

Icilius Men glöm ej *Virginius* och hans svåra klämma.

Appius Vi skall se vad vi kan göra. Det var väl allt för närvarande, *Icilius*. Välkommen tillbaka nästa gång. Om du ser min sekreterare när du går ut, skicka in honom.

(*Icilius* går.)

Gå till din död, du är förlorad och fördömd. Var mer försiktig, *Appius*, och gå ej bröstgänges till väga. Behärska blod och lust, och de skall få sin lön till slut. Var inte rädd för att bli mördare, men mörda tyst, och låt vapnen vara lika omedelbart effektiva som fullständigt osynliga.

(*Clodius* kommer in.)

Clodius Hur gick det? Vem vann?

Appius Hånar du mig?

Clodius Du är mörk i synen som en storm.

Appius Han vägrar kompromissa, vill inte ge efter en centimeter, är fanatiskt galen i henne som jag och svär att hellre döda än förlora henne. Vad gör man åt en sådan hund som pissar på en?

Clodius Kan *Icilius* prestera sådana utmaningar?

Appius Är jag inte lagen? Har jag inte rätt att genomdriva vad jag finner lämpligt, har jag ej förtjänat någon lön, någon kompensation för att jag offerar mig för Rom? Men han behagar ställa sig i vägen, stoppa mig och säga: Hit men inte längre, som en landsvägsrövare, som stoppar viktiga transporter!

Clodius Låt honom undanröjas.

Appius Var inte vårdslös.

Clodius Det är inte han som uppbär Rom men vi. Om han då saboterar oss, så måste han ur vägen.

Appius Besinna, att vi står i allmänhetens blickfång. Vi kan inte använda oss av offentlig rättsskipning och lagliga medel för att få rätt i denna sak. Vår ställning tvingar oss att varmast le när hatet skär oss djupast i vårt hjärta, och synas sova gott när orons mardrömmar och ångest pungslår oss med gräll panik i vargtimmarnas fasligaste mörker. Han anar ingenting, och låt honom vandra ut i tillitsfull försäkrad trygghet. Lämna honom kvar i den med alla medel, så att han ej kan misstänka någonting. När vi i rätta ögonblicket sen slår till, så låt det bli ett kort och effektivt och säkert slag.

Clodius Är du fortfarande förälskad i *Virginia*?

Appius Vilken fråga! Lever jag fortfarande?

Clodius Alltså är hon din. *Virginius* är väl allt ännu i lägret?

Appius Ja, förvisso.

Clodius Medan han är borta kan vi hävda att *Virginia* inte är av börd, att hon är en bastard och dotter till en dålig kvinna, som var slav hos mig, för vilket vi kan lätt konstruera och få fram bevis, urkunder, vittnesmål och annat. Sedan kan vi ställa henne inför rätta och få henne lagligt deklarerad som oäkta barn. Så blir hon då din frilla och ej längre någons brud.

Appius Vad gör vi då med bråkstaken *Icilius*?

Clodius Om han bråkar är det bara att sy in honom. Han torde vara lätt att provocera till vad överilningar som helst. Jag hörde varje ord han sade genom nyckelhålet. Hans mest påfallande dumhet är att han är säker på att inte vara dum. Med honom borta och med henne dömd är du immun mot deras skandalisering och står över lagen dessutom som decemvir. Det gäller blott att handla snabbt. *Virginia*

måste tas med överraskning så att hon ej hinner sansa sig till att mobilisera något övertänkt försvar. Om hon blott tas på sängen kan hon bringas inför rätta utan att hon ens kan ana vad det gäller. Då är hon försvarslös.

Appius Jag tror du funnit rätta formeln. Då överlämnar jag åt dig att genomföra den.

Akt III scen 1. Hos Numitorius.

Numitorius Kan vi få lite ljus, så att våra herrar kan se varandra i mörkret? Tag plats, var så goda, mina herrar. Jag garanterar att vi kan vara ostörda och att ingenting skall kunna störa vår konferens. (*Virginia inträder.*) Vem är det?

Virginia Jag tyckte jag borde vara med då det handlar om mig. Går det bra, farbror?

Numitorius Naturligtvis. Välkommen, käraste Virginia. Förhoppningsvis är det ingenting allvarligt, men det är kanske ändå bra att du är med. Ge henne en stol. *Icilius*, vi är nu i fullkomlig säkerhet. Framlägg ditt ärende.

Icilius Det är av känslig natur, då *Appius* har onda avsikter mot mig personligen, men det berör oss alla.

Numitorius Och det är inte bara kärleksparanoia? Tänk dig väl för inför vem du anklagar! Han är vår högsta domare och bör ej kunna göra något fel. Han står snart sagt höjd över alla misstankar då han anförtrotts statens högsta ämbete som decemvir, och vi har aldrig haft någon mer kvalificerad.

Valerius *Icilius*, du står mig nära som anförvant, och din säkerhet är lika viktig för mig som min egen. Men du är ännu ung och impulsiv. Om du vill göra dig fiender ber jag dig att i så fall välja någon annan än den värsta fiende man kan ha i Rom, nämligen den man som representerar den högsta rättvisan och makten.

Numitorius Vad är det för fara du fruktar? Har han hotat dig? Om inte, är du medveten om vilken fara du försätter dig i med att anklaga och hota honom?

Icilius Det vet jag alltför väl, men hans storhet och formella oantastlighet kan inte avhålla mig från att anklaga honom och kräva sanningens offentlighöjande. Med sin slughet har han bara kastat en lögnens slöja över hela Rom. Han är en skojare och bedragare som tänjer sina kontakter för att se hur långt han kan föra Rom bakom ljuset.

Numitorius Du går för långt med lösa anklagelser utan sak. Jag kan ej höra på detta. Du skämmer ut oss alla och befläckar mitt hem med att så försöka kompromettera Roms högsta ansvar i dess dugligaste man. (*vill resa sig och bryta upp*)

Icilius Håll ett ögonblick, min onkel, och hör mig då åtminstone till slut. Ni menar att jag gör denna oförvitliga man till monster och vill dra honom i smutsen som den väl maskerade djävul han är, men det är ännu värre än så. Denne Roms högste styresman och dess mest upphöjda ämbetsman är blott en människa, som makten stigit honom till huvudet och förvandlat honom till ett monster av besatthet och perversitet och hänsynslös sexuell psykopati.

Numitorius Fy, min broders svärson!

Icilius Han kan ej kontrollera sig och saknar all distans till sina egna nycker. Dagligen och timligen uppvaktar han min älskade med generösa löften och oändliga försök till övertalningar av henne till att lämna mig och övergå till honom, medan han försöker dränka henne i de dyraste presenter för att överväldiga den jungfru han är så besatt av, som om han till varje pris behövde hennes jungfrudom för att bli man och få henne på fall.

flera (oroliga, till varandra) Kan det vara möjligt?

Icilius Möjligt? Fråga henne själv om saken, om jag inte talat sant!

Numitorius Vad säger du, Virginia? Märk väl vem vi talar om, den enda man i Rom som hela Rom och alla är beroende utav.

Virginia Icilius överdriver inte. Jag är trött på denna ständiga belastning av den mäktiges påstridighet med kärleksbrev och gåvor utan tal. Jag har förhållit mig fullständigt kall och hoppats att han därigenom skulle svalna, men det har blott blivit värre. Först höll jag hans pinsamma uppvaktning för mig själv, men när den blott accelererade fann jag mig tvungen att delge Icilius allt.

Icilius Varför jag själv uppsökte honom.

Valerius Du gick själv till Appius?

Icilius Till den skräckinjagande auktoriteten och den fasansfulle högste domaren i Rom.

Horatius Vad sade du till honom?

Numitorius Hur vågade du uppträda mot honom?

Icilius Jag gick dit formellt i ärendet att ännu mer plädera för Virginius och hans svåra lott, men när han intresserat sig tillräckligt och fått ut alla andra därifrån, så att vi kunde mötas man mot man emellan fyra ögon, kläckte jag ur mig vad jag egentligen haft på mitt hjärta. Han ville inte lyssna, men jag tvingade hans nåd att höra allt till slut.

Numitorius Vad gav han dig för svar? Se till att dörren där är stängd. Ej någon obehörig får på något villkor höra detta. Tala tystare, min son. Vad sade han?

Icilius Han sade, att han var oskyldig och förnekade alltsammans och frikände sig från ansvar.

Horatius Ändå var det han?

Icilius Jag förebar för honom klaraste bevis i själva breven till Virginia från honom själv.

Numitorius Han måste givetvis förneka allt i sådan ställning som han har.

Valerius Och hur blev resultatet? Hur skildes ni?

Icilius Som vänner. Han var helt försonlig och blott önskade få allting överslättat. Han gav löfte om att avstå från Virginia mera halvhjärtat och långt från övertygande, så jag har starka skäl att misstänka en argan list bakom den felfria kulissfasaden. Och förrän jag hunnit hem igen, så hade åter någon varit framme med nytt kärleksbud och anbud, anonymt, men det kan inte vara någon annan. Jag är en av de högst få i Rom som känner honom, då ej någon annan genomskådat honom.

Valerius Vad handlade hans bud om?

Icilius Att han ville stötta vår Virginia, erbjuda sin trygghet och ge henne råd i hennes ensamhet och oro under faderns ständiga frånvaro. Detta alarmerade mig ännu mer, och därför har jag sammankallat denna konferens. Jag är helt enkelt orolig för min Virginia. Med en sådan makt och överlägsen slughet kan han utfundera vad som helst och få det att se lagligt ut.

Valerius Vad föreslår du?

Icilius Att Virginia sätts i säkerhet åtminstone tills hennes far är här i säkerhet tillbaka. Jag vill gömma henne undan Appius blodhundar till liktorer. Låt henne få bo i hemlighet hos någon anförvant. Jag tänker blott på hennes säkerhet. Onkel Numitorius, som hennes farbror och som hennes närmaste anhörig i Virginius frånvaro tror jag ni kan finna bäst på råd.

Numitorius Den största fara vi kan störta oss i är att öppet utmana den store mannen. Vi får inte låtsas om att han är misstänkt, och ej någon mer får veta vad vi vet. Den minsta läcka av vår kunskap skulle genast äventyra min brorsdotters säkerhet, ty om vi faller kan ej något rädda henne. Låt oss därför inte göra något utan bara fortsätta som vanligt och ej låtsas om att vi vet någonting, tills general Virginius kommer helbrädda tillbaka.

Valerius Du har väl inte talat om det här med någon annan, frände?

Icilius Ej ett enda ord med någon. Jag har låtit värken stanna i mitt eget hjärta exklusivt med ensamrätt till självtortyr.

Valerius Jag hoppas du fortsätter på den bogen, även om det ej blir lätt.

Numitorius Jag tror att vi kan avsluta vår konferens. Tack för din upprörande redogörelse, *Icilius*, och för att du trots allt var meddelsam i denna uppenbara kris. Än har ej något hänt, och hoppeligen händer intet, men vi har åtminstone beredskap nu. Om vi har någon fiende, så får han slå till först, och då skall vi chockera honom med att vara förberedda. Tystnaden är därmed vårt bästa försvar.

Icilius Tack för att ni har lyssnat på mig. Jag skall nu be att få eskortera vår *Virginia* hem. God natt till er, och tack för konferensen.

Numitorius I all sin pinsamhet var den nödvändig. Tack för att du vågade ta initiativet, och förlåt vår tröga reaktion.

Valerius Då vet vi var vi står och kan stå väpnade när krisen kommer, om den kommer. Vi kan då åtminstone ej tas med överraskning.

Horatius Tills vi ses igen, go'vänner och kusiner.

(*De bryter upp. Icilius ledsagar fromt ut Virginia.*)

Scen 2. Torget.

Clodius Liktorer, vänta här och håll utkik efter *Virginia* och hennes anhang, som brukar komma här förbi varje dag. När hon kommer till synes, ge mig signalen. (*går*)

liktor 1 Högsta rättvisan verkar märkvärdigt fixerad vid den där *Virginia*, som är ett fall utan att vara ett fall.

liktor 2 Det luktar komplotter långa vägar.

liktor 3 Men vad kan vi annat än lyda? Det är ju det vi liktorer är till för.

liktor 2 Jag tror jag ser dem. Låt dem ha sin gång i fred, så kan den gode *Marcus Clodius* sedan ställa till med vad han vill i all sin egen goda ordning.

liktor 1 Han har ett alltför utstående öga för den där flickan. (*De går, medan Virginia kommer in med amma och narr.*)

narren Hur är det egentligen att vara kär, jungfru *Virginia*?

Virginia Det har du inget med att göra. Det handlar ju bara om mina egna känslor.

narren Är du inte rädd för att det ska gå över?

Virginia Jag är bara rädd för att det skall ta slut genom att det kunde hända min vän någonting. Känslorna och kärleken är där för att stanna. Annars vore den inte äkta.

narren Och hur vet du att den är äkta?

amman Fråga inte så dumt, din narr. Ansätt henne inte så. Man kan ju tro att du är snuskhummer.

narren Vem är inte det? Kolla den där typen där borta.

amman Vem är det?

Virginia *Marcus Clodius*, sekreterare hos *Appius* och hans kopplare. Han är efter mig jämt. Jag fruktar honom inte men tål knappt se honom för hans avskyvärdhet.

amman En ful gubbe, på min ära.

narren Döm inte efter ytan, kärringar. Ni känner ju honom inte.

Virginia Tillräckligt väl för att inte vilja göra det.

Clodius (till liktorerna) Här är de nu. Håll er i närheten. – Är det inte självaste den ljuva fröken *Virginia*?

Virginia Vem skulle jag annars vara?

Clodius Ni behagar skämta. Vi känner ju varandra. Jag har ju gått ideliga ärenden till ert hus.

Virginia Som om jag inte visste det. Helst hade ni låtit bli, och nu luktar det ett ärende för mycket. Vad vill ni mig?

Clodius Jag måste be er följa med.

Virginia Vad menar ni? Varför det?

Clodius I lagens namn, vilket liktorerna garanterar. Det är bäst ni följer med, då det föreligger saker mot er, då ni inte är den ni utger er för.

narren Ni tar fel på person, min herre. Det här är ingen vanlig raggarflicka för vem som helst att plocka upp. Det här är jungfru Virginia, dotter till general Virginius.

Clodius Som om jag inte visste det. Fadernskapet är inget problem. Det är moderskapet som måste utredas.

Virginia Och om jag vägrar?

Clodius Ni kan inte vägra. Jag har lagen på min sida. Kom med nu godvilligt. Det är bäst för er.

amman Bort med händerna, din snuskhummer! Har inte Rom kvinnofrid längre? Du vill bara deklassera henne!

Clodius Det går inte. Hon kan inte bli av lägre klass än hon redan är. Jag har bevis för att hon är dotter till en slavinna som tillhörde mig!

Virginia Min herre, ni är förryckt om ni tror ni kan driva igenom sådana amsagor. Tror ni inte jag kände min rätta moder? Tror ni inte min moder kände sin dotter? Tror ni ej jag är min moders dotter? (*till narren*) Narr, slåss inte med dessa inkompetenta idioter, med sådana slåss man förgäves. Hämta i stället min onkel och Icilius och säg dem vad jag utsätts för. (*narren ilar ut*)

Clodius Följer ni med godvilligt eller?

amman Vart ämnar ni då dra iväg med henne? För att installera henne i ert horhus bakom galler?

Clodius Jag är ingen kopplare!

Virginia Nej, för ni kopplar för trögt och duger bara till klåpare. Ni ser ju inte själv hur absurd ni är.

Clodius Håll käften och respektera lagen! Böj dig för överheten och frukta piskan!

Virginia Är ni inte tjänare hos Appius?

Clodius Jag är er herre och kan bevisa det inför senaten!

Virginia Nej, ni är bara instrumentet för er herres otyglade själviska lust, vilket vid behov jag skall anföras inför senaten.

Clodius Ni bara pratar. Lagen måste ha sin gång! Ni är enligt lag och rätt mig tillhörig som slavinna! (*Icilius och Numitorius inkommer.*)

Numitorius Vad pågår här?

Icilius Vad har hon gjort, eftersom ni omringar henne med beväpnade poliser?

liktor 1 Tillbaka! Ett fritagningsförsök!

Icilius Här är vi alla fria, så det finns ingen att befria. Ta det lugnt, mina herrar, och hetsa inte upp er i onödan till någon hysteri. Denna jungfru har varken begått eller är förmögen till något brott. Vad står på?

Virginia Icilius, det är inte klokt! Den här fjanten här har fått för sig att jag är oäkta dotter till hans slavinna och att jag därför tillhör honom som hans egendom!

Numitorius Det är ju sjukt.

Clodius Dess värre är det riktigt, och jag har rätt till henne enligt lagen.

Icilius Lämna henne i fred, era skurkar, eller ni får en mera rasande rättvisa över er än vad som står i lagen!

(*Appius inträder.*)

Appius Vad pågår här?

Clodius Min herre, vi är inte här för att bråka utan bara för att följa lagen. Men den unge herrn här vill slåss och hindra lagens gång! Liktorerna är här för att hindra hans fritagningsförsök.

Appius Ni överdriver ert nit för rättvisan. Här finns bara civiliserade män och ingen risk för fritagning. Min herre och bäste vän Icilius, det fröjdar mig att se er. Har ni något att anföras mot rättvisans gång, så presentera era petitioner.

Icilius Rättvisa! Det handlar ju bara om övergrepp! Denna man missbrukar lagen för egna ändamål till sanslösa övergrepp!

Appius Kom med era petitioner i morgon. Jag skall ge er all tid ni begär för ert ärende.

Icilius Bytet ger sig inte, och ni har det inte fast ännu. Låt oss få klarhet i detta nu och här.

Appius Hämta stolar åt oss alla. Låt oss nu lugnt resonera genom detta. Du också, Marcus Clodius. Sitt ner.

Clodius (vill protestera) Min bästa herre och ers nåd...

Appius Var nu tyst, och håll nu snattran! Har jag inte bett dig lämna mina närmaste vänner i fred? Måste du besvara mig med övervåld mot dem?

Clodius Jag har en rättvis sak som skall inför senaten!

Appius Han är galen. – Varken vi eller senaten gitter lyssna på er, Marcus Clodius.

Clodius Vägrar ni lyssna till mitt lagliga yrkande? Avgå då, och låt någon annan bättre sköta rättvisans tjänst!

Appius Vi skall lyssna till dig i morgon.

Clodius Vägra mig då hellre rättvisa genast än att plåga mig med uppskov!

Icilius Låt oss lyssna på honom för att kunna en gång för alla och genast ta del av och förkorta hans absurda fantasiers orimliga krav.

Clodius Bedrägeriet är helt och hållet på deras sida!

Appius Håll nu nån gång tyst! Eller vill du bli satt i fängelse för störande av gatufriden? Vill du trotsa ordningsmakten?

Clodius Ingalunda, men jag har mäktiga fiender emot mig, som vill vägra mig få min talan hörd! Denna dam är rätteligen min slavinna, fast hon förfäktar sig vara av äkta blod av en god familj. Det duger inte. Det håller inte. Min börs är för tunn för att kunna köpa rättvisa genom advokater, varför jag måste ensam plädera för min sak.

Appius Låt mig då få varna dig och förehålla dig vad som kan vänta om dina krav visar sig vara falska. Denna jungfru är ädelboren och har fått den högsta tänkbara utbildning genom den bästa tänkbara fader, en veterangeneral berömd för sin långa trogna tjänst för Rom och republiken. Du vill få henne till en lågboren slavinna. Betänk. Om det visar sig att du fifflat med papprena som styrker ditt krav blir ditt djupa fall ett prejudikat för hela världen att ta avstånd från med avsky, ty i så fall måste alla kunna se de fula dubbla avsikter du haft emot henne.

Clodius Jag har papprena med mig. Döm själv om deras juridiska giltighet. (lämnar över papper)

Appius (till amman) Är du Virginias amma?

amman Nästan ända sedan födseln, alltid hade jag besvär med henne och har det fortfarande.

Icilius (till amman) Var god och hämta hit Horatius. Vi behöver hans hjälp. (Amman ut.)

Appius (till Icilius) Här föreligger några aktningsvärda brydsamma detaljer. Se själv, min vän. Om detta kan bevisas kan Virginius anse sig djupt förorättad.

Icilius En infernalisk bakslughet besjålar denna övertydliga förfalskning.

Appius Kom hit, Icilius och Virginia. Underhandla med denna låga typ. Det är bättre att förhandla än att hennes frihet riskeras.

Icilius Hon är omutligheten och oantastligheten själv! Hon är ej förhandlingsbar!

Appius Ni väljer själva. Jag ger bara råd. Känner ni honom, Virginia?

Virginia Ja. Han är er lakej.

Appius Det är riktigt, men känner ni hans karaktär? Han är en usel förskingrare som bara tagit sig upp genom bedrägerier hela vägen, men han är lömsk och farlig.

Numitorius Han utgör ingen prydnad för ert hus precis.

Appius Det är sant, men vi som skaffat oss sådana tjänare är som hanrejen som sist av alla får veta hur hans hustru bedragit honom. Sålunda komprometteras lätt de upphöjda och ädla för de brott som begås av deras parasiter.

Clodius Det är förtal! Jag har min rätt att kräva!

Appius Håll tyst, din kväkande padda! Allt du sjunger är hjälplöst falskt! Kom jag inte på dig igår med att förfalska min namnteckning?

Clodius Jo, tyvärr.

Appius Under kärleksbrev till denna jungfru?

Clodius Jag har bett om ursäkt och gav er förklaringen till mitt handlingsätt.

Appius (till Virginia) Fick ni brevet?

Virginia Inte bara det, utan jag kan visa er en packe med sådana brev.

Appius Då kan vi lösa alla missförstånd här och nu. Ge henne förklaringen, Marcus Clodius. (*Horatius inkommer.*)

Clodius Min herre, jag hade ingen annan möjlighet att nå henne.

Appius Så du har inte förrän nu bekantat damen med arten av ditt ärende?

Clodius Jag har vid olika tillfällen förgäves försökt säkerställa hennes frihet.

Virginia Inte ens i mina värsta mardrömmar har jag någonsin upplevat maken till infernaliska intriger för att snärja mig för ingenting!

Appius Så du skrev kärleksbrev till henne i mitt namn, bara för att komma i kontakt med henne för att hjälpa henne?

Clodius Och gåvor.

Appius Vad vill du henne?

Clodius Ett snabbt rättsfall som kan avgöra saken.

Appius Det är rimligt. Du må få så kort tid på dig som möjligt att tota ihop nya förfalskningar och intriger mot oskyldiga jungfrur. Betrakta denna kameleont, mina herrar. Han skiftar färg och skaffar nya varje dag, som en som skaffar nya kläder för var dag som kommer.

Numitorius Min herre, jag ber, att fastän rättelsen av denna sak kräver snabbt avgörande, så borde ändå i rättvisans namn Virginius få vara närvarande.

Appius Det behövs inte. Vem är ej i faders ställe för den oskyldiga om inte hennes domare? Vi skall ej besvara den gamle mannen med sådan onödig resa.

Virginia Med förlov, min herre, men en så viktig rättegång som dock skall avhandla mitt ursprung och börd kan icke ske utan min faders närvaro. Vi måste kräva uppskov tills han kommer.

Appius Jag måste protestera. Ni riskerar blott er egen sak med att uppskjuta den. Låt oss tänka över saken till i morgon. Jag skall inte kunna sova förrän jag har fått er ära rehabiliterad.

Icilius Det är lång väg från hans fältläger till Rom. Vi måste kräva fyra dagars uppskov minst.

Appius Till dess hinner skandalen ut till hela staden, medan ärendet kan avgöras inom en timme. Låt det bli i morgon. Till dess ber jag er att ta det lugnt, ty allt skall ordna sig för allas bästa.

Clodius Min herre, ni riskerar målet med att uppskjuta det till i morgon. I natt kan de smuggla ut henne ur Rom, och så är vi blåsta, och jag kan aldrig få mitt krav tillgodosett.

Appius Du kräver borgen för hennes säkerhet?

Clodius Det är en rimlig begäran.

Appius Nåväl, Icilius får gå i god för henne.

Clodius Han är jävig och kan ro iväg med henne. Låt onkeln också gå i god för henne.

Appius Nåväl, ert krav tillgodoses. För att ytterligare försäkra oss om målets gilla gång tar jag förmyndarskapet över henne. En säkrare och tryggare god man kan hon ej finna någonstans. I mitt hus är hon tryggast.

Icilius Aldrig i livet!

Appius Vad har ni emot det?

Icilius Ni ensam med min trolovade? Det går icke an, min herre!

Appius Jag talade av hjärtat och tänkte blott på hennes säkerhet.

Icilius Hon är jungfru och måste lyda under sin blivande mans beskydd och aldrig någon annans! Är det förstått?

Appius Missförstå mig inte. Min sekreterare, ta borgen för att damen blir ställd inför rätta. Och som tjänare hos mig kan du lyfta din usla lön och hälsa hem. Dina övergrepp i mitt namn kan icke tolereras. Liktorer, sätt honom i förvaring, så att han säkert infinner sig till rättegången som skall fälla honom en gång för alla för all hans falskhet. Eller kan du ge mig borgen?

Clodius Jag saknar medel.

Appius Liktorer, han är er. Ta hand om honom. En domares hjärta får aldrig svikta eller falla åt något håll utan måste alltid hålla rak kurs i mitten mot den absoluta oberördheten och objektiviteten, som är rättvisans absoluta krav. Vi ses vid rättegången, mina herrar och damer. (*går*)

Numitorius Ack, du store Appius, om blott ditt hjärta vore lika suveränt som dina ord, hur lyckligt lottat vore då ej Rom!

Icilius Skynda dig till Virginius läger, Horatius, du har hört alltsammans, delge det åt honom, och se till att han kommer i tid till rättegången. Det är av yttersta vikt för oss alla.

Sertorius Jag ilar genast. (*ut*)

Icilius Allt detta är utan tvekan bara intriganta skenmanövrer.

Virginia Ack, i stormar är det bäst att reva alla segel maximalt, som det i kriser gäller att ej lita på en enda utom sina närmaste. Om Appius utger sig för att vara vår vän och vilja hjälpa oss, så skulle jag just därför bara ännu mindre lita på honom.

Icilius Jag ser ett skeppsbrott komma styrt av honom som vår lots, men hans mest skrymmande villfarelse är att han inte fattar, att med att så envist styra vårt skepp in mot kustens bränningars förödelse, så måste han ju själv och mer än alla andra gå i kvav. Han önskar ruinera oss för att få komma åt dig och ser skeppsbrottet som enda möjligheten, men vi ser hans misstag och kan därför hålla kursen själva, huvudet och ryggen rak och klara oss. Min älskade, som varje kris går även denna över. (*omfamnar henne och går ut med henne.*)

Scen 3. Hos Appius.

Appius (till en tjänare) Här, bär det här budskapet till Minutius, och se till att han får det personligen, och sno på för allt i världen. Det är viktigt att du hinner fram före någon annan tänkbar budbärare. Ila!

tjänaren Jag är på väg. (*ut*) (*Clodius uppenbarar sig.*)

Appius Ah, min gode Clodius!

Clodius Min synnerliga komplimang till er gudomliga förslagenhet! Ni har förgiftat dem med sötsaker, och de har svalt dem hela utan betänkligheter! Men vad har ni sänt till Minutius?

Appius En order om att hålla Virginius fången tills vidare för misstankar om förräderi. Det kan vara av avgörande vikt att han inte kommer till rättsförhandlingarna.

Clodius Men hur kan ni motivera det?

Appius Vilken småsak som helst är tillräcklig. Om bara han är ur vägen kan vi segla lugnt vidare i vår egen kurs.

Clodius Inte ens Merkurius kunde ha styrt saken bättre.

Appius Jag beklagar om jag gick hårt åt dig idag, men det var ju bara domstolsjargong.

Clodius Naturligtvis. En tjänare av lagen måste tåla allt.

Appius Och lagen över den skrivna lagen säger, att ett ont bara kan kureras med ett starkare ont, liksom ormbett botas med än starkare gifter. När det gäller höga mål

har själen tusen ögon utom de seende, och nödvändigheten och kriser tvingar människan att tänka högre och bättre. Om nu allting skulle brista och mitt pyramidbygge för min lycka grymt kollapsa, så må jag gå till historien som en som med sin tyngd krossade vad han själv krossades av.

Clodius Nu talar ni i gåtor.

Appius Gå då, om du ej kan tyda dem. (*Clodius går*)

Och har jag då nått höjden av min makt för att bli ärad evigt av historien, och skulle missunnas en vanlig mänsklig lycka, när den ändå finns här nära inom räckhåll? Skulle jag förneka mig att vara mänsklig, för att offra mig för statens perfektion? Jag föll som människa i det att jag blev kär, och det var inget fel i det, om inte jag bar högsta ansvaret i Rom, som redan gift sig med mig och våldtagit mig. Jag föll i fällan av min egen karriär och storhet, och måhända fann jag kärleken som möjlighet att ta mig ur och som alternativ. Men utmaningen var ändå att kombinera lyckan med karriären. Måste ödet göra det omöjligt, eller kan jag lyckas? Vinsten finns oemotståndlig inom räckhåll, Roms mest dygdiga, betagande och klipska mö, och jag kan bara inte motstå henne. Alltså har jag inget val än att med risk för livet satsa allt. Det är den yttersta hasarden: allt eller intet, om jag inte vinner allt förlorar jag i stället allt, men oddsen är tills vidare synbarligen mer för mig än emot mig, så det är blott att gå vidare och vägra stanna utan tvekan eller rädsla, som man angriper i krig. Alternativet är att inte expandera, men att trist stagnera och stå desillusionerad med ett tråkigt liv.

Scen 4.

Icilius Hur skall vi klara detta? Virginia är tagen under förmyndarskap av Appius enligt lagen och får inte ens bo hemma längre. Vad är det för lagar som förtrampar rätten för den svagare, och ger den starkare med orättvisa rätt?

Numitorius Gör inte uppror än, *Icilius*. Än finns det hopp. I morgon stundar rättegången, och jag har sänt bud med ilfart att *Virginius* måste skynda sig.

Valerius Vad säger narren, vår utsända spion? Far flickan väl i Appius betänkliga förvaring?

narren Hon är mer än isolerad, hon är satt i jungfrubur som saknar utgång, som om Appius var lika rädd att hennes fästman skulle ge sig på henne, som han är för att Appius skulle göra det.

Numitorius Han spelar enligt lagen, och vårt enda hopp är att han spelar alltför högt.

Valerius Vad menar du?

Numitorius Han staplar pyramider av komplikationer på varandra och ser inte själv att byggnaden är lika sårbar som ett korthus.

Icilius Om han behandlar henne väl, och vi kan lösa henne från den grobianen *Clodius* groteska anspråk, är allt gott och väl, och krisen är då över utan att den store Appius mer kan röra henne.

Numitorius Faktum är att *Clodius* har dokument att stödja sina anspråk på.

Icilius Förfalskningar! Fördömda fantasier!

Numitorius Men de är dock dokument för rätten att ta hänsyn till. Problemet är att han med illasinnad avsikt gjorde rättssak av det alls. Då måste lagen ha sin gång, och därför är det så väsentligt att *Virginius* hinner hem i tid, ty endast han kan jäva *Clodius*.

Icilius Och Appius? Är icke Appius vår främsta fiende?

Numitorius Han är i egenskap av domare och decemvir helt utom räckhåll. Inget kan bevisas emot honom. Om han giljat till Virginia har han skickligt överflyttat bördan av sin skuld på *Clodius*, som bär den villigt med all vanära det innebär. Om Appius

är ansvarig för hela denna infernaliska intrig har han från början noga sett till att ha rena händer och att inte kunna nås på något sätt av lagen någonsin.

Icilius Jag fruktar att det så förhåller sig.

Numitorius Det fruktar jag också.

Valerius Så måtte då *Virginus* komma!

alla Amen.

Akt IV scen 1. Tribunalen.

Virginia uppträder klädd som slavinna.

Numitorius kommer med *Icilius*, *Valerius* och *Horatius*.

Valerius *Virginus* lär ha kommit.

Numitorius Ännu är ej allt hopp förlorat. Om någon kan klara av den här nöten är det han.

Icilius Han lär ha undvikit en order om hans arrestering. *Minutius* hann inte fånga honom.

Numitorius Ingen har någonsin lyckats fånga honom.

Icilius Här kommer han.

Virginus (*uppträder klädd som slav*) Tack för ert stöd, mina vänner. Det är uppenbart att ni hållit av mig för vad jag är och inte för min ställning eller status, ty allt jag haft har lidit skeppsbrott, och livets korta flyktiga dagsländedans hysteriskt förbrännande sig själv vid bländande förbrukning är blott ständigt skiftande förändringar och överraskningar, förnedringar och nedrigheter, snedsteg till det sämre och gagnlösa korruptioner av vad vi en gång var. Vilken tomhet blottar icke det upphöjda namnet *Appius*! Vilken avgrund av förvriden vilsenhet, självbedrägeri och korruption! Vems liv är ej förfelat här i Rom, när han får härska och bestämma! Och med all sin myndighet och makt skall han nu smula sönder den skyddslösa flickan där och hennes liv, en jungfru, dömd av falska lagar till slavinna!

Numitorius O *Virginus*, varför uppträder du själv som slav? Du är vårt enda vittne, och det passar varken dig, din position som general och denna rättsinstans att du så djupt förnedrar och förringar dig.

Virginus Du har så rätt, men min mundering passar detta fall perfekt, ty om de lyckas få henne till slavinna enligt lag, så avstår jag själv frivilligt från all min frihet.

Icilius Du är vårt enda hopp, *Virginus*. Du kan med dina gamla ögons skarpsynta erfarenhet lätt genomskåda intrigörerna och deras stinkande motiv. Ställ dem mot väggen och var lika rak som de är krokiga i sin förvrängdhet, och det skall ej vara något kvar av dem när du är färdig.

Virginus Tack, min käre svärson, för din uppbackning och uppmuntran. Jag fruktade ej någonsin en fiende som dessa formalisters dystra svarta ansiktslösa dödsdomskåpor med livlösa stenansikten att med liknöjdhet bestämma över andras liv och död och utan tvekan ruinera dem och kallt förstöra deras liv på grund av någon paragraf.

Virginia Min far, du gav mig liv och frihet en gång och har rätten att ta dem tillbaka. Det är faktiskt bara du som har det. Jag ger dig tillåtelse att hellre offra det åt gudarna än åt den där maktmänniskans otyglade godtyckes sinnlighets vulgaritet. En slav är lyckligare som får leva under trældom all sin levnad och behöver inte frukta, att bli föremål för lustans jakt och ambitionens makt och habegär efter kontroll, och känner inte heller varken ärans eller hederns krav i liv och död.

Icilius Vi har varken rättshjälp eller makt tillräckligt eller våldsresurser för att kunna reformera rättssystemets korruption, och kan nog inte hindra deras blinda habegärs passioner från att svartsjukt dra oss ner i deras helvete av avundsjuka.

Appius skyr ej några medel för att få dig, då han är besatt av Hades avgrundseld för att få deflorera dig. Det är en sjukdom som vi ej kan bota.

Virginius Om ingen annan kan det, kan dock gudarna ingripa och måhända släcka ut den genom medlidandets tårar, som kan som en andra syndafloed uppfylla världen för att dränka hela mänskligheten i dess korrupktion och synder, så att själva Teneriffas snöhöljda vulkan blir släckt och dränkt och smält i oceanens tårar. Har då icke krigen mer än nog fått detta huvuds krön att vitna under tårar och förtvivlan, ursinne och desperat bärsärkarraseri, men måste ödet hopa vinter efter vinter på det!

Icilius Nu tågar de ansvariga i tribunalen in.

(*Appius, Oppius, Clodius och senatorer, liktorer och en advokat tar plats i rätten.*)

Appius Han är väl inte här? Om bara vi är kvitt den gamle generalen blir processen kort.

Numitorius Min broder, hälsa domaren med reverenser som sig bör.

Virginius (bugar sig djupt för Appius) Var hälsad, domare och rättsordförande. Den som icke äger mycket måste alltid frukta överheten, men den överheten fruktas och förbannas för att inte frukta någon och går därför under med sitt högmod, medan alla fattiga och enkla alltid finnes kvar och bär upp världen vidare.

Appius Vad? Har Virginius kommit?

Virginius Jag är här och redo, som ni ser, ers nåd, att som en far försvara min familjs och dotters rätt och ära intill döden.

Appius Och var är din dotter?

Numitorius Hon är också här, ers nåd, och klädd som fallet kräver som sin fader.

Appius (till Virginius) Denna klädsel kläder illa dig och rätten.

Virginia Tvärtom, den kunde inte vara lämpligare i beaktande av fallets art.

Appius Vem har ni som advokat?

Virginius Vi har ej någon, herre. Sanningen behöver ingen advokat, och lögnen, som ni företräder, samlar bara köpta mutade applåder för er tomhets retorik. Jag önskar ingen advokat, och den som önskar och behöver många kan jag blott beklaga.

advokaten Tillåt mig att presentera mig. Som advokat representerar jag den ädle Marcus Clodius i hans yrkanden, men då ni saknar advokat skall jag dessutom föra eder talan och försvara er. Det är min plikt som advokat att noggrant undersöka båda sidorna av saken och ta hänsyn även till den åtalade parten för rättvisans skull.

Virginius Vad menar ni? Min herre, om ni företräder Marcus Clodius behöver vi er inte, då vår sak står alldeles tillräckligt illa som det är. Ej bara är vi dragna inför rätta av Roms slugaste jurist, som bara gjort det för att skada oss, men dessutom har han en advokat.

Appius Virginius, jag försäkrar er att denna rättegång skall hållas fullständigt ojävig och neutral. Det är min plikt som domare att se att ingen orättvisa sker.

Virginius Då är vårt liv i era händer, och vi har ej något annat val än att förlita oss på er och på att vi får rättelse.

advokaten Då ber jag att få framlägga det intrikata ärendet, så att ej några oklarheter måtte förekomma. Är de svarande bekanta med anklagelserna?

Virginius Bara löst. Vi har ej fått några detaljer.

advokaten Då skall jag be att få göra allting klart och lättförståeligt, så att ej någon må ha några tvivel om hur saken ligger till. Här föreligger en konflikt. Den ena parten vill ha gällande, att jungfrun är hans dotter. Marcus Clodius, den andra parten, kräver henne som slavinna, dotter till en föregående slavinna i hans tjänst och livegen hos honom. Är det klart?

Appius Det räcker. Allt vad vi behöver är bevisen.

Clodius Alla dokument finns här i bästa ordning.

advokaten Och därmed har vi lagen på vår sida. Allting framgår tydligt av bevisen. General Virginius var gift i femton år men utan att få några barn. Den åtalade jungfruns moder såg då hur all generalens egendom med sannolikhet skulle tillfalla

hans broder Numitorius vid hans död. Jag ber er lyssna. Detta är väsentligt. Tro mig, Numitorius, jag står helt och hållet på er sida. När Virginius då var sänd i fält, så sände hustrun honom bud att hon var havande. Märk noga nu en fiffig moders list. Hon tar om hand en liderlig slavinna uppsvälld av ett färskt havandeskap och låtsas vara havande själv med en kudde under magens klädnad. Alla ser det och utbrister: Äntligen kan generalen få en arvinge! Den sluga modern köper den erotiska slavinnans barn, som bara blir belåten över att bli av med det, och utger det såsom sitt eget.

amman Du vet inte vad du talar om, din skurk! Du vet ju ingenting! Du bara ljuger! Det är amsagor som han berättar! Jag vet bättre och exakt hur det gick till, ty jag var med!

Appius Tyst i rätten! Annars blir det utvisning! Har advokaten dokument som stöder denna märkliga förväxling?

advokaten Naturligtvis. Slavinnan var ej dummare än att hon tog ett kvitto för betalningen. Här är det.

Appius Vad var summan?

advokaten Tusen drakmer.

Appius Och var finns slavinnan?

advokaten Hon är sedan länge död.

Appius Då kan hon inte vittna, och då blir historien mindre trovärdig.

advokaten Men på sin dödsbädd ordnade hon en deposition med vittnesmål om att affären faktiskt ägde rum, och att hon var den sanna modern till Virginius enda barn och dotter. Vi har lyckats finna detta intressanta dokument. Med dessa två autentiska helt obestriddliga och klara dokument, så borde fallet vara klart. Virginia är dotter till en Marcus Clodius' slavinna.

Virginius Vågar du försöka ta ifrån mig rätten till min enda dotter och mitt eget faderskap?

advokaten Vem fadern var vet ingen, och det har ej heller någon alls betydelse.

Virginius Det här är höjden av omänsklig nedrighet!

Appius Virginius äger att ej tala förrän han blir tilltalad. En fråga: om ert yrkande har faktisk grund i fakta, varför har ni väntat fjorton år med att framföra dem?

advokaten Det skall jag gärna ge en god förklaring till.

Icilius Jag kan slå vad om att de förberett och övat denna dialog. Den är ju ej naturlig utan konstruerad.

Virginius Låt dem tala.

advokaten Marcus Clodius önskade i alla år att hålla saken tyst och lät blott en person få veta om det: jungfruns moder, som besvor honom med tystnad och gav pengar för den.

Appius Föreligger det bevis för detta?

advokaten Tillåt mig att presentera detta tredje dokument, som nämner och bekräftar den depositionen. Nu står det uttryckligt i lagen, att om en slavinna eller slav flyr från sin herre och bor lät oss säga tjugo år på annan ort och gör sin lycka och blir etablerad, har dock herren fortfarande rätt att kräva honom eller henne åter. Hon är fortfarande slav.

Appius Det stämmer.

Virginius Hur kan rättvisans representanter och en laglig domstol ägna ens en tankes allvar åt en sådan köckenmödding av befängda utstuderade och grymma lögner?

Appius Kan du motbevisa dem? Kan någon motbevisa dem?

Virginius Om de ej kan med konstruerade dokumentära lögner motbevisas är de endast och förblir blott lögner av infamaste förtal.

Virginia Hör då åtminstone min gamla amma.

Appius Är hon ert enda vittne?

Virginius Ja.

Appius Hur är det möjligt att en så berömd och etablerad kvinnas barnafödande har blott ett enda vittne som kan säga någonting om saken?

Virginius Alla andra är dess värre döda.

Appius Det tror jag inte. Snarare har de av hänsyn och respekt för er framlidna maka föredragit att bevara saken hemlig. Gamla amma, frukta lagen! Om du kommer med fler lögnar har du piskan bakom dig!

amma Jag räds ej några piskor, men ni hotar mig allenast för att ni räds sanningen.

Appius Ni har ej någon talan. Bjud henne att vara tyst, liktorer.

Virginius Är detta rättvisa, att ni så tystar ner det enda vittne som vi har?

Appius Studera noga dokumenten. Står det icke klart att detta var ett trick att göra en slavinna till er arvinge?

Virginius Ej nog med att ni skändar mig med att beröva mig mitt faderskap och att ni därmed även skändar och förnedrar mitt livs enda barn, men dessutom förgriper ni er på en död och oantastlig kvinnas rykte, mitt livs kärlek och min enda hustru, som ni vill beröva med lagvrängande metoder hennes och vårt enda kärleksbarn!

Appius Jag beklagar att du så förblir ett skändligt och beräknande fruntimmer trogen, som så uppenbart bedrog dig och förtjänar bara glömska av barmhärtighet.

advokaten Betänk, hur talrika soldater det har funnits som har avlat barn i förbifarten i stort sett med vem som helst, som aldrig fått ett namn ens. Sådant händer ideligen. Varför skulle ditt barn vara något undantag?

Appius I stort sett ligger fallet klart. Vi har den avlidna slavinnans vittnesmål i form av ett bevarat kvitto.

advokaten Helt ovedersägligt som bevis.

Appius Så har vi Marcus Clodius vittnesmål.

advokaten En gentleman av oförvitligt rykte.

Appius Vi har så hans dokument om hustruns mutor för hans tystnad.

advokaten Ytterligare ett oantastligt dokument.

Appius Kan det råda något tvivel alls om saken?

advokaten Lägg därtill det sällsamma, att jungfrun blott för några dagar sedan ännu gick utsmyckad i juveler och den dyrbaraste klädsel. Och hur ser vi henne nu? Var har hon gömt sina juveler? Vem har hon smusslat bort allt vad hon kunnat till? Jag kräver en omedelbar och rättvis dom nu genast!

Virginius De jonglerar då för väl tillsammans.

Numitorius Vem kan ej förfalska avlidna personers handstilar och underskrift?

Virginius Och, om han är rik, betala dyrt för att få ett förfalskningsarbete gjort högst professionellt?

Icilius Den gode Clodius har gått i Appius skola och är uppfostrad av honom. Bara det!

Numitorius Hur är det möjligt att min hustru, som den närmaste berörda av det skedda, som var själv närvarande vid födseln, aldrig sagt ett ord om någon oegentlighet?

Virgilius Och, om det nu verkligen gick tvivelaktigt till, varför såg han då inte till då att arvingen blev en pojke?

advokaten Jag skall noggrant och med faktiska bevis besvara varje fråga.

Appius Det behövs ej. Här finns dokument och vittnen alldeles tillräckligt. Tror ni, stackars klåpare i juridiken, att då lagen skrivits ner i snön så att ni lätt kan smälta bort den bara med att blåsa på den?

Virginius Nej, så hetlevrade är vi icke.

Virginia Jag varnar dig, du store ofelbare Appius, att din lusta, som allenast ligger bakom allt det här, skall stinga dig i hjärtat själv som skorpionen, när den själv tar livet av sig av upphetsning bara för att den är som den är.

Appius Gör ej skandal av saken. Ärendet är avklarat.

Icilius Det är det inte. Vi har brev från er personligen, min herre, bräddade av vällust och oförblommerad naken åtrå till Virginia skrivna och avsända från er personligen med Marcus Clodius som mellanhand.

Appius Det har ej någonting med rättsaken att göra. Försöker du med billiga förfalskningar och lögner lömskt kompromettera mig, Roms högsta domare?

Icilius Jag har dem här. Vi har dem alla med oss. De bör anföras som vittnesdokument av samma halt som era falska papper om ej högre, ty de är autentiska och färska och avslöjar era jäviga motiv.

Appius Jag har ju sagt, att ärendet är avklarat och slutat! Tysta honom och ta hand om honom och kör ut honom, liktorer!

Icilius (övermannas) Vad sade ni, herr advokat? Att det var er lagliga plikt att lika noggrant syna vår sida av saken som er klients? Och likväl tillåts vi ej ens att presentera mer autentiska bevis än era!

Appius Trots mot lagen och förakt för rättens högsta domstol! Det blir fängelse för det! (*klubbar*)

Virginius Min tappre svärson, om du så blir slängd i fängelse för detta svär jag dig att själv ta på mig fjättrar vid din sida! – Appius, vi förlåter dig för allt vad ni har gjort och gör, men gudarna förlåter er aldrig.

Appius Du vågar hota.

Virginius Nej, jag bara konstaterar fakta och ser vad som gäller bortom denna världens orättvisa. Trots min ringa börd och ställning är jag hederlig och har jag anor åtta hundra år tillbaka av rättskaffens förfäder, men du är bara känd i den roll som du spelar sedan åtta månader.

Appius Du rasar i din kränkta stolthet, och vi överser med dina vita hårs urmodighet och gaggighet. Gå ut och rasa, om du vill, mot gudarna.

Virginius Behövs ej. Jag står väl med dem, men du står väl hos krokodilerna.

Appius Hans prat hör ej till protokollet. Återstår då endast domen.

Virginius Om det är allt som återstår, och allt vad vi uppjudit i högst levande och sanna dokument och vittnesmål till vårt försvar skall bara ignoreras, ber jag blott om att få ta farväl av älskad äkta dotter, förrän hon blir bortförd till schakalerna.

Appius Då får vi kanske höra en bekännelse. Han vill bekänna färg. Låt honom göra det.

Virginius (omfamnar Virginia) Min älskade, farväl. Jag har ej gråtit förut, men från och med nu skall jag ej någonsin upphöra med att gråta över dig. Jag är en general och garvad krigare, som bara blivit hårdare med åren, men förblir dock bara mänsklig och till följd av många års förlängd frånvaro från min älskade familj med ett desto mera gyllene hjärta. Jag ber dig om ursäkt och förlåtelse för att jag icke lyckats rädda oss ur denna klämma, men du vet, att jag är och förblir din fader vad befängda konstruktioner lagen än må komma med, och du förblir min dotter och mitt endaste unika kärleksbarn, vari din moder alltid var välsignad, frid och heder över hennes minne!

Appius Det är nog! Vi undanber oss irrelevant sentimentalitet i rätten!

Virginius Virginia, våra sorger föddes när vi föddes, men det finns ej sorger som är utan slut, och det är evighetens tröst.

Appius Vi måste gå till doms!

Virginius Det behövs ej någon dom, du suveräne Appius. Jag försakar henne villigt och avstår henne åt rättvisan, då du så värtaligt och metodiskt och fullt lagenligt beslutat att hon inte är min dotter.

Appius Nå, då slipper vi besvära oss. Den anklagade bekänner. Det underlättar lagens gång. Låt Marcus Clodius då ta hand om henne. (*klubbar*)

Virginus Härmed överlämnar jag min dotter åt den rättvisa ni kräver, (*tar plötsligt fram en kniv och skär ögonblickligen av halsen på henne,*) men en högre rättvisa är krävd av gudarna. Se nu, du stolte Appius, vad du åstadkommit genom din förryckta åtrå! Hon är nu befriad från din liderlighets sjuka press! Och om din lusta icke tyglas genom detta, tag då hennes blod och inälvor och handskas med dem som du vill!

(*Alla skriker ut sin chock och fasa.*)

Appius (*skakad och chockad, stammande*) Grip mördaren!

Virginus Har jag då motstått tusen strider och arméer utan att besegras, och skall jag då duka under för en handfull imbecilla bödelstjänare? Dra för fan i våld! Jag smiter illa kvickt! (*rymmer och begagnar den allmänna totala förvirringen till att komma undan.*)

Appius (*vrålar*) Tag fast den mördaren! Han har befläckt lagen, rättvisan och domstolen med att begå ett skändligt mord i själva rättslokalen! Detta kan ej accepteras! (*förvirringen stegras till tumult, Appius vrålar förgäves, Virginus kommer undan, alla springer i vägen för varandra, och endast Icilius ägnar sig ömt åt Virginias lik.*)

Icilius Han gjorde rätt, om än det var i galnaste desperation, men enligt denna rättvisa som råder var det enda möjligheten till ett överklagande. (*lyfter henne och bär henne ut utan att bry sig om blodet. Appius stirrar efter honom förkrossad.*)

Scen 2. Lägret.

Minutius (*läser ett brev*) Jag förstår inte detta. Hur har Virginus kommit i onåd? Börjar han bli för gammal, eller har han gjort något? Vem är jag att undra inför överheten? Här har man blott att lyda order och hoppas på det bästa. Så jag måste frånta Virginus hans befäl och hålla honom i arrest för misstanke om förräderi. Nåväl, det blir ju lätt att tills vidare entlediga honom från befälet, så får vi sedan höra honom och veta lite mera. – Min gode man, jag utnämner dig till tribun i Virginus ställe, då han har trubbel med senaten. Ni alla, som marscherat under Virginus, denne är nu er tribun i stället, tills vi får veta vad som har hänt.

officeren Min general, jag skall göra mitt bästa som tribun i Virginus ställe och leva upp till hans höga föredöme, men jag hoppas med oss alla att han kommer tillbaka som vår general.

Minutius Det hoppas jag i sanning också. (*En soldat i uppjagad stämning inkommer.*)

Nå, här får vi kanske några nyheter. Vad nytt, min vän?

Soldaten Virginus är kommen men i kritiskt tillstånd som om han var galen, genomblodig och med kniv i handen som han vägrar släppa, upplöst, turvis gråtande och grälände, som om han var mitt i ett kommande nervsammanbrott.

Minutius Då måste någonting ha hänt.

soldaten Det verkar så. Men det är inte allt. Det kommer efter honom horder av löst folk, anhängare som hyllar honom och liktorer och rättstjänare som skriker: Fånga honom!

Minutius Då är det nog någon konflikt på gång.

soldaten Det verkar så.

Minutius Jag hoppas bara att han ej gjort något dumt.

soldaten Det verkar snarare ha varit något drastiskt.

Minutius Ja, det verkar så. Jag måste varna männen. Det är bäst att vara i beredskap. – Män! Virginus är på väg allena men med både anhängare och soldater efter sig! Ta hand om honom när han kommer, och försäkra oss om hans person! Ej ett hår får krökas på hans huvud. Först av allt måste vi ha klarhet i situationen. Slå en ring runt lägret, och låt ingen annan komma in utom Virginus!

tribunen Ja, min general. Verkställ! Ordning! (*Alla gör sig i ordning.*)
(*avsides*) Han kommer hem till sin familj. Så känns det. Det finns ingen tillgivenhet större än i soldaters hjärtan för en general som bryr sig om dem, och den kärleken har Virginius mer än någon annan vunnit. Genom den klarar sig de sårade och överlever själva döden.

Virginius (*in, genomblodig, med kniven redo att skära upp sig själv med.*)

Har jag en enda trogen vän och broder kvar bland Virginius män, så ber jag honom träda fram och göra processen kort med mig, förrän jag gör det själv! Vad, ingen vän? Ej någon som vill hjälpa mig? Skär upp mig, släpp ut själen ur min kropp och låt den slippa detta livs förtvivlan! Ingen än? Kan det ej finnas någon i denna mängd av yrkesmördare som kan vara min fiende och som sådan gärna ser mig död, eller någon medkännande vän som kan befria mig och lindra min situation med dödens snabba effektiva operation? Vill ingen ställa upp? Är jag då så älskad? Minutius! Där är du! Om det finns någon man i lägret, som är bra på att bestraffa synder, sänd honom till mig och låt honom ge mig min gärnings lön, så dör jag tillfredsställd och för en värdig hand!

Minutius Vad menar du, Virginius? Vad har du gjort? Du kommer till ditt läger nerblodad och vild i blicken med ditt hår i tovtigt kaos som om du var hemsökt eller kom direkt från en förintelse!

Virginius Ack, skicka någon då, som jag kan kommendera till att rättvist döda mig! Om ingen vill det eller vägrar lyda order får jag då väl göra det helt själv! (*lyfter sin kniv*)

Minutius Virginius, du är ej längre i kommando. Ditt befäl har tagits från dig på befallning av senaten, som dessutom befallt att du sätts i arrest, okänt på vilka grunder. Möjligen har du berörts av något förräderi.

Virginius Då tackar jag och bockar och tar emot och uppger all min frihet och mitt liv till er. Må ni hantera mig som ni behagar efter ert gottfinnande.

Minutius Men vad har hänt? Vad betyder detta blod på dina armar? Du ser ut som om du hade slaktat någon. Och varför är du hårt förföljd av hela Rom, med vapen för att fånga dig å ena sidan, medan andra jublar och vill slåss för dig? Kort sagt, du verkar aningen kontroversiell.

Virginius Du har gissat rätt. Jag har slaktat min dotter.

Minutius Virginia?

Virginius Döm mig och avrätta mig! Jag är skyldig! Jag gjorde det alldeles själv! Med berätt mod och överlagt och vid mina sinnens fulla bruk! Ej något kan förlåta mig! Min hustru är sen länge död, och nu har jag även dödat mitt enda barn. Avrätta mig, och gör det genast! Jag förtjänar inget annat.

Minutius Men varför i all världen?

Virginius Räcker det ej med att jag har gjort det? Kräver du då även alla snaskiga detaljer? Låt hela världen veta det! Virginius har mördat sin enda dotter, och sitt enda barn! Här ser ni beviset! Här är mordvapnet! Behöver ni mer bevismaterial? Är fallet inte solklart? Kan jag bli skyldigare? Jag bekänner mig skyldig! Låt mig bara dö, ju snarare dess bättre!

Minutius Men varför? Jag väntar fortfarande på en förklaring.

Virginius Varför mördar man sitt barn? För att man älskar henne över allting annat, för att rädda henne från ett värre öde än döden, och hon bad om det själv, hon gav mig tillåtelse, hon uttryckligen bad mig ta hennes liv om vi skulle förlora henne!

Minutius Förlora henne? Åt vem eller vad?

Virginius Ack, låt mig blott få torka några röda tårar! Jag har gråtit blod mest hela dagen. Det vet jag, att alla soldater understundom gråter blod, och de bör göra det, ty det är bara hälsosamt, ty annars är de inte riktiga soldater, och jag skall nu gråta förtvivlans tårars röda blod så länge som jag ännu lever, tills jag gråtit ut mig och mina ögon upplösts och lämnat ögonhålorna tomma av förtvivlan!

Minutius Gagga inte nu utan säg mig vad som hänt.

Virginius De ville tvinga henne till slavinna under Marcus Clodius. De ville tvinga henne till frilla åt Appius för att han ville ha henne, och de vrängde lagen för att legitimera brudstölden från Icilius, hennes enda rätta man. De skickade liktorer på henne för att sätta henne i förvar och isolera henne tills de kunde lägga vantarna på henne med laglig rätt. De ville ta henne ifrån oss. Vi protesterade, och det blev rättsfall med Appius presiderande som domare. De skaffade sig världens bästa advokat, och vi var utan. Så manövrerade och manipulerade de ut oss från all rätt och våldtog rättvisan för att få våldta min Virginia. Då sade hon till mig: Tag hellre mitt liv, far, än lämna mig åt dem. Jag lydde henne när allt hopp om rättvisa var ute. Jag har slaktat tusentals i strid, men de var alla fiender till Rom. För första gången känner jag mig nu som mördare, och det är egen dotter jag har mördat. Det finns ingen pardon. Jag har begått det värsta brott som kan begås! Bestraffa mig! Ställ mig inför krigsrätt!

soldat 1 Det är den skurken Appius, som nekade oss sold och medel.

soldat 2 Virginius är utan skuld. Det är Appius som styrt hans jungfrumord.

Virginius Men Appius stod för rättvisa och följde bara lagens bokstav! Han gjorde ingenting! Men jag gjorde mig till mördare av egen dotter!

soldat 1 Nej, Appius intriger ledde till mordet.

soldat 2 Det var din hand men Appius ansvar som förövade mordet.

Minutius Om detta allt är sant, Virginius, vilket bekräftas av de skaror som följt dig ropande i triumf ditt namn, så är du mycket att beklaga för din oskuld i ett dåd som kräver en ordentlig vedergällning.

Virginius Ädle Minutius, du har en dotter och en hustru, som de flesta av er har. Detta kunde ha hänt er själva. Vem vet vem av er alla som i detta ögonblick kan få sin hustru våldtagen och dottern reducerad till slavinna med liktorers myndighet manipulerad av maktlystna översittares lustfyllda girighet? Tro inte någon av dem kan gå säker hemma eller någonstans i Rom, för det var där min dotter var!

tribunen Detta angår oss alla.

soldat 1 Appius måste avsättas och hängas.

soldat 2 Vem är general för oss om ej Virginius? Vem kan vi lita på förutom honom? Ge honom åter hans kommando!

alla Virginius general! Virginius general!

Minutius Det är inte mer än rätt. Virginius, jag överlåter åt dig mitt eget befäl. Din fulla rang är åter din, och det med besked. Så kraftigt har du förorättats, att ingen utom den som själv förlorat enda barnet kan förstå och veta hur missbruket skall bestraffas. Virginius är härmed er general i mitt ställe!

alla Hurra! Rätt så! Det är rätt! Han är vår man! Hurra! etc.

Virginius Jag är en gammal man och redo sedan länge för min grav, och nu sedan Virginia min dotter ej mer är min dotter är jag en fullkomligt död man, som det endast återstår en sak. Den samma hand som skilde min Virginia från livet måste även skilja mördaren. Det är ej mer än rätt. (*vill döda sig*)

soldat 1 (hejdar honom) Nej, min general, inga dumheter och ingen självömkan mer! Är ni icke soldat? Har ni glömt hur ni tuktrade oss och avhöll oss från uppror, när Roms senat med Appius svälte ut oss? Vi kan överleva allt det värsta och själva döden när det kniper! Visa er nu en soldat och ej en vekling!

Minutius Överge ej ditt nya ansvar så feigt, Virginius. Försök ej fly från striden som nu stundar som måhända blir din sista, men blott du kan anföras i den.

Virginius Min fru är borta, och min dotter lever bland Elysiums vestaler, och jag längtar dit. Är det ej mänskligt, rimligt och naturligt? Men ni tvingar mig till enda ödet som i mitt fall nu är värre än själva döden, och det är att tvingas stanna kvar och leva med min egen outhärdlighet. Nåväl, ni av er som alltjämt har hustrur som ej tagits från er eller döttrar som ej satts i horhus som slavinnor i

prostitutionslivegenskap, jag skall bli er kollega i försvaret för var intakt jungfrudom och för era familjers återstående integritet. Jag har själv ingenting nu längre att förlora, så jag kan då lika gärna ge mitt liv till er.

alla Hurra!

soldat 1 Virginius var predestinerad att rädda Rom åt oss!

Virginius Jag accepterar ansvarsbördan i hopp om att bespara er och andra mina omänskliga prövningar. Min stolthet har jag ändå kvar, att jag har haft en dotter, Roms mest dygdiga och framstående jungfru, vars fullkomligt rena blod blev gjutet för oss alla och för er, för att Rom skulle överleva med den äran och med hennes dygd i åtanke för alltid! Må hon leva helgad alltid i vår hågkomst och för Rom som evigt skyddande jungfrulighet!

alla Hurra! (*De bär jublande ut Virginius på sina sköldar.*)

Akt V scen 1. Forum.

Icilius, Valerius, Horatius, Numitorius från ena sidan,
Virginius och Minutius från den andra med soldater.

Icilius Håll!

Minutius Vad önskas?

Icilius Palaver med Virginius.

Minutius Han släpps inte fram mellan två arméer utan borgen som gisslan.

Numitorius Det är rimligt. Inte heller vi lämnar vår general utan garanti. Vem föreslås i borgen?

Minutius Mig själv.

Numitorius Det är rimligt. Jag erbjuder mig själv som er gisslan.

(*De båda kommer fram och möts och omfamnas.*)

Minutius Väl mött, Icilius.

Icilius Hur mår den gamle mannen?

Minutius Efter omständigheterna väl, men han är slagen.

Numitorius Hela Rom är i uppror för hans skull.

Minutius Det är inte så konstigt. Hur är det med det regerande partiet?

Numitorius De gömmer sig. Appius isolerar sig, hans advokat författar orationer för att byta sida, och Marcus Clodius är skräckslagen.

Minutius Och senaten?

Numitorius Den är helt för oss.

Icilius Min svärfar, jag tror det värsta är över nu.

Virginius Det kan du inbilla någon annan. Det värsta går aldrig över. Ge mig en drink.

Icilius (till Minutius) Han har ju feber!

Minutius Han är överansträngd och medtagen men står på benen. Han är på gränsen att tappa vettet och kontrollen men behåller dem likväl.

Virginius Ge mig lite vin, så orkar jag vara med och prata med er.

Numitorius (bär fram ett glas åt honom) Ack, din hand är skakig. Låt mig hjälpa dig på traven så du inte spiller på dig.

Virginius Hela jag är blott en enda spillning, och jag blir ej av med den förrän maskarna har ätit upp mig. Vad lever jag för mera än för att berusa mig och göda detta sorgliga kadaver genom mat åt maskarna?

Numitorius Ge inte upp, min broder. Vi står i början av ett nytt och bättre Rom.

Virginius Jag tackar. Klart att det blott kan bli bättre. Det kan ju knappast bli sämre.

Icilius Det bedrövar mig att se dig i så dålig form, min svärfar.

Virginius Kalla mig ej mer din svärfar. Din gemål min dotter blev ju aldrig mer än jungfru, och det blev ju jag, ej du, som tog henne till blodet.

Icilius Och det kan jag ej förlåta dig. Hur kunde du begå ett sådant våld mot den du älskade så gränslöst mer än jag?

Virginus Det undrar jag själv dagligen och stundligen. Jag kan ej fatta att jag kunde det, men min soldathand är en tränad hand som aldrig tvekat inför att ta liv professionellt och effektivt och så smärtfritt som möjligt. Vi soldater är slagfältens slaktare och lär oss konsten att arbeta snabbt och smidigt för undvikande av onödigt och extra lidande. Jag hade inget val. Hon bad mig om det. Den du älskar är du skyldig lydnad. Inför sådan bön hade jag ingen rätt att vägra hennes frihet. Och betänk alternativet: som prostituerad sexslavinna utan rättigheter under Marcus Clodius som kopplare och Appius som besatt förbrukare.

Icilius Det är den värsta tragedin i Roms historia.

Virginus Dess värre en nödvändighet. Har vi ej svurit som romerska adelsmän att hellre dö med ära än att leva under slaveri? Om vi ej följer hederns ed har vi ej något Rom.

Icilius Och gjort är gjort. Vi kan ej få det ogjort. Låt oss då slå samman våra härar och ge Rom en ny och bättre ordning utan möjlighet till nya maktmissbruk genom alltför tilltagna befogenheter åt dess styresmän.

Virginus Du tänker rätt, min son. Vi har ett fritt Rom framför oss att manövrera och att styra rätt på fria öppna hav i rak kurs framåt genom rätt och hederlig etik, och detta är nu på vårt ansvar.

Icilius Låt oss gå då till senaten och inleda detta konstruktiva arbete. Jag tror nog, far, att du kan överleva denna krisen med den äran.

Virginus Det tror inte jag. Min livsetiska kvot är förbrukad. Jag har burit dödlig hand på eget barn. Om än all världen och dess framtid friar mig kan jag ej göra det.

Icilius Tyck bara inte synd om dig, för det är du ej värd. Vi måste arbeta nu, fader. Låt oss vara verksamma och hugga ner de ruttna träden, så att skogen kan få växa och förkovra sig. Det är Rom värt nu efter detta svåra traumas onda kris. (*tar hand om Virginus och för honom ut. Alla ut efter dem.*)

Scen 2. Inför senaten. Alla samlade.
Virginus presiderar som domare.

Virginus Vi står inför en märklig rättegång med turbulenta förspel som vänt Rom och staden upp och ned, men vi har här ett omutligt exempel att försöka leva upp till: Appius, min företrädare, som seriöst vinnlade sig om saklighet till varje pris, opartiskhet och fullständig ojävighet. Han föll för mänsklig faktor med en mänsklig katastrof som följd, som vi nu har att döma honom för tillsammans med den huvudansvarige Marcus Clodius, som agerade. Den store Appius är fallen, men hans idealexempel lever kvar. Så låt oss vinnlägga oss om att följa det. För in de båda fångarna.

(*Appius och Clodius förs in under eskorterande vakt.*)

En ny märkvärdig rättegång med fullständigt förbytta roller, med den skillnaden, att denna gång är vi helt utan advokat. Den svarande i förra fallet är nu er åklagare, och vi vet alla alltför väl hur fallet ligger, då vi har alla varit inblandade i dess hårresande detaljer. Enda anklagelsen emot er är att ni är ansvariga för vad som hänt. Vad svarar ni på det?

Appius Virginus, ingen kan beklaga mera vad som hänt än jag förutom du. Det var en olycka som ingen kunde förutse, och ingen kan mer klart se hela vidden av mitt ansvar, som i blindo styrde saken till det desperata skeppsbrott som blev följd. Jag har största deltagande och respekt för hur du reagerade av framtingad nödvändighet, och jag beklagar att du inte kunnat handla annorlunda. Du agerade som en sann romare och fick betala dyrt för mitt fatala felsteg, men betalade

omedelbart den fulla summan av allt vad du hade. Jag tar på mig hela ansvaret och accepterar den rättvisa domen, som kan vara endast döden. Jag begär ej något mindre. Jag var högsta domare för Rom och missbrukade denna ställning, vilket jag nödvändigt måste ta den fulla konsekvensen av. Mitt brott är oförlåtligt, och mitt felsteg kan ej ens på mänskliga grunder försvaras. Jag tar på mig mitt totala ansvar.

Virginius Marcus Clodius?

Clodius Jag har ej någonting att säga, då vår Appius här har redan accepterat hela ansvaret.

Virginius Du har ej någonting att säga till ditt försvar?

Clodius Ni har ju alla fakta, som ni sade, då vi alla deltog i den oanade tragedin.

Virginius Då är det bara att avkunna domen. Efter överläggningar har vi, de styrande, Minutius, Numitorius och jag och ännu några, kommit fram till, att den djupast drabbade bör vara domare i detta fall. Det är Icilius, som var den som förlorade sin hustru utan någon skuld till hennes död. Icilius, träd fram. Vad föreslår du såsom deras dom?

Icilius Jag föreslår åt dem ett val. Som överdomaren den ädle Appius själv förkunnade, är ingen annan dom att tänka på än döden. Frågan är hur den skall genomföras. Jag vill ge dem möjlighet att genomföra den med ära. Ge dem var sitt svärd. Om de vill skiljas från sitt liv med ära må de själva taga sig av daga.

Appius (genast) Det är rättvist. Ge mig svärdet. (*Han får ett svärd.*)

Jag tackar för att ni ger mig den möjligheten att få skiljas från mitt liv, mitt Rom och ämbete med ära. Ni ser själva – för mig råder varken tvekan eller rädsla. (*skall omedelbart stöta sig i hjärtat när Virginius ingriper*)

Virginius Håll! Så ädelt hjärta måste ges en möjlighet till eftertanke för oss mera samvetsömna domare. Jag lutar själv åt nästan en benådning. Han har visat samvetsstyrka och med aktningsvärt civilkurage och högt moralmod tagit på sig hela ansvaret. Hur ser ni andra saken?

Icilius Håll! Vi kan ej acceptera kompromissande med rättvisan! Hur skötte han själv ärendet med jungfruns deklassering till slavinna? Han lät inte ens vårt vittne tala! Inga kompromisser! (*stormar ut*)

Virginius Icilius har talat. Vad anser ni andra?

Numitorius Jag tror att Icilius gick ut för att mobilisera något vittnesmål i saken.

Minutius Låt oss då invänta vad han kommer med.

Horatius I sanning, detta fall bereder ständigt nya överraskningar.

Appius Jag ber er, herrar domare, håll inte oss på halster. Ge oss döden, låt oss själva ge oss den, men håll oss ej i ovisshet. Jag vidhåller att döden är det enda vi förtjänar.

Icilius (återkommer med fyra bärare av Virginius bår med hennes oåtgärdade lik)

Appius har rätt! Kan ni se detta lik av denna jungfru, detta offer för en vidrig orättvisa och komplott mot hennes dygd och ära, liv och framtid, och missunna de ansvariga den död som de förtjänar?

Minutius Ack, jag var ej med men kan se hela tragedin. Nej, vi kan ej förlåta detta.

Virginius Jag var skyldig. Appius var utan skuld.

Clodius Nej, Appius var allena skyldig! Han var den som styrde mig! Jag handlade allenast på hans direktiv, som jag har alltid gjort! Han hade mig beständigt under hälen!

Icilius Bli ej blöt, Virginius. En general och domare får inte vara blödig.

Numitorius Ansvarsbördan är förkrossande för Appius.

Appius Jag har redan tagit på mig fulla ansvaret för vållandet av jungfruns död, hur oavsiktligt det än var. Så låt det då få något slut! Mitt brott var att jag älskade den fagra utesägligt och förblindades av kärleken till att ta till oegentliga medel för att nå mitt mål igenom utnyttjande av min ställning. Men som den fulländat konsekventa jungfru som hon var motstod hon alla maktmedel som övades mot henne för sin trohets skull mot den som ensam ägde hennes hjärta. Du har rätt,

Icilius, och har haft rätt hela tiden, och jag högaktar dig för det och tar villigt på mig ditt rättvisa straff. (*driver resolut svärdet genom bröstet och hjärtat och dör omedelbart.*)

Virginus Så avgjordes hans fall. Berömligt valde han sin ära mot att leva utan ära. Må han äras för den saken. Återstår den andre. Marcus Clodius, hur pläderar du nu efter detta? Skyller du fortfarande ifrån dig?

Clodius Jag kan endast be om nåd. Jag hänvisar till att jag bara lydde order. Alla order kom från Appius. Han tog på sig ansvaret. Jag fritar mig därför från ansvar.

Icilius Men du verkställde och genomförde åtalet och hela den infama fuskintrigen med förfalskningar och ärekränkningar! Om Appius befallde dig, kunde du ha svarat nej, om du haft något samvete!

Minutius Hur svarar Marcus Clodius till det?

Clodius Jag ber om nåd. Är detta blod, två döda älskare, ej tillräckligt som offer för er blodtörst? Jag kan inte begå självmord då det är emot naturen. Ni får själva skära av mig halsen om ni insisterar.

Icilius Ja, vi insisterar! Ut med honom, ge honom åt bödeln, och häng upp honom som vilken låga brottsling och förbrytare som helst! Jag håller honom ensam ansvarig för min Virginias död! Jag frikänner framlidne Appius! Både han och vår Virginus har uppriktigt tagit på sig ansvaret för jungfruns död, men Marcus Clodius, som ensam genomförde åtalet och rättegången, vill försöka smita från allt ansvar! Ut med honom! Häng honom omedelbart!

Numitorius Det är rättvist.

Minutius Han kan ej benådas.

Virginus Domarna är enhälliga. Marcus Clodius dömes härmed enhälligt till döden genom hängning. Verkställ domen.

(*Vakterna för ut Clodius som protesterar vilt, gör motstånd, kämpar, osv.*)

(*när han är ute*) Då har vi bara en sak kvar att göra. För att hindra varje form av tänkbart maktmissbruk i Rom framledes har propositionen framställts, att de tio decemvirerna och deras ämbeten må avskaffas. Kan vi om detta vara överens?

Minutius Till fullo.

Numitorius Det är nödvändigt som konsekvens.

Icilius Så får Rom åter all sin frihet.

Virginus Då är det beslutat. (*klubbar*) Låt oss äntligen få sörja och begrava våra döda nu. Låt Appius och Virginia få en ärevördig och gemensam stolt begravning, ty trots allt så kan det ej förnekas att han älskade min dotter. Denna svaghet blev hans fall, men han tog konsekvenserna och dog för henne. Liksom jag, så kunde han ej leva utan henne. Vi två, du, Icilius, och jag, är dömda till ett tyngre öde, att få leva vidare. Jag överlåter det åt dig, ty jag har inte många dagar kvar. Jag vill blott sörja mig till döds för att jag i och med min dotters död har blivit grymt bestulen på mitt liv av ödet, då hon var min enda rikedom och allt jag hade kvar att leva för. Men fanns det någon möjlighet för mig att handla annorlunda än jag gjorde? Kanske Appius hade kunnat svara på den frågan. Nu kan han det inte längre. Jag ber därmed att få resignera. (*lägger ned klubban*)

Minutius Vi har alla lidit mer än tillräckligt för detta. Låt oss alla nu i sorg ledsaga detta högst omaka par, som dock förenades till sist, till sorgens högkvarter och deras sista vilorum, som alltid må förbli en helgedom för Rom, för Appius överlägsna duglighets exempel som en idealiskt strävande och saklig domare som endast mänskligt felade, och för Virginia, den yppersta av jungfrur och vid sidan av Lucretia den mest beundransvärda av Roms kvinnor.

Icilius Det är nog. Låt sorgetåget och vår sorgeshögtid börja.

(*Virginia och Appius bärs ut på två bårar bredvid varandra, och alla följer sorgetåget ut.*)

Slut

(Naini Tal, , 10.11.2008)